

GÖTEBORGS UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

”Kanske är det för den goa kladdkakan”

- En kvalitativ studie om en fritidsgård med ovanligt många tjejbesökare

Socionomprogrammet

C-uppsats

Författare:

Malin Henriksson

Tim Lindell

Handledare:

Mona Franséhn

ABSTRACT

Titel: "Kanske är det den goa kladdkakan" – en kvalitativ studie om en fritidsgård med ovanligt många tjejbesökare.

Författare: Malin Henriksson och Tim Lindell

Nyckelord: Fritidsgård, ungdomar, genusnormer, socialkonstruktivism

I denna kvalitativa studie undersöker vi möjliga faktorer som kan bidra till en jämn könsfördelning bland besökarna på en fritidsgård. Detta vill vi göra genom att, ur ett socionomperspektiv, undersöka Syltes fritidsgård som har lyckats med att nå en sådan fördelning. Syftet är att undersöka vilken syn som finns hos personalen och besökarna om orsaker till den jämna könsfördelningen bland besökarna på Syltes fritidsgård. Vi utgår från tre frågeställningar; Vilka genusnormer grundar sig fritidsgårdens arbete på? Vilka attityder och metoder i fritidsledarnas arbete bidrar till den jämna könsfördelningen? Vilka faktorer utanför verksamheten kan ha påverkat den jämna könsfördelningen på fritidsgården?

För att få svar på frågorna genomförde vi två djupintervjuer med fritidsgårdens personal samt två gruppintervjuer med ungdomar, 12-16 år gamla, som besöker den. Resultaten från samtliga intervjuer sammanställdes sedan och analyserades utifrån uppsatsens teoretiska perspektiv och tidigare forskning för att besvara våra frågeställningar.

Vi tyckte oss kunna urskilja fem olika svars kategorier utifrån vår empiri. Att arbeta utifrån ett tydligt tjejperspektiv samt en kombination av strikta regler och kärlekfullhet ansågs vara några av de viktigaste faktorerna som bidrog till en jämn könsfördelning. Även om man ansåg att det fanns tydliga skillnader mellan killar och tjejer jobbar man dessutom aktivt för att alla ska känna sig accepterade som de är. Brott mot stereotypa genusnormer straffas inte på fritidsgården utan uppmuntras snarare. Vi fann även ett antal faktorer som ligger utanför verksamheten som kan vara bidragande orsaker. Enligt oss framkom information om ungdomarna och området som kan vara bra för både fritidsledare och socionomer att ta del av.

FÖRORD

Vi skulle vilja inleda vår uppsats med att framföra ett varmt tack till alla de som har hjälpt oss under vårt arbete. Först vill vi tacka personalen och de unga som ställt upp på att bli intervjuade av oss, utan er hade denna uppsats inte kunnat skrivas.

Tack till vår handledare Mona Franséhn för den hjälp och det stöd som hon gett oss i vårt skrivande.

Tack till alla kaffetillverkare, utan er gudomliga dryck hade vi troligtvis somnat innan uppsatsen hunnit skrivas.

Till sist vill vi rikta ett riktigt varmt tack till fältassistenterna i Trollhättans stad som ställt upp och hjälp oss även om vårt fokus inte varit riktat mot deras egen verksamhet. Era diskussioner och tankar har varit ovärderliga.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	sid. 1
1.1 Bakgrund.....	sid. 2
1.2 Syfte och frågeställningar.....	sid. 4
1.3 Förförståelse	sid. 5
1.4 Avgränsningar.....	sid. 6
2. TEORETISKA PERSPEKTIV.....	sid. 7
2.1 Social konstruktivism.....	sid. 7
2.1.1 Kön som konstruktion.....	sid. 8
2.1.2 Genusbegreppet.....	sid. 10
2.1.3 Normbegreppet.....	sid. 11
2.2 Senmodernitet.....	sid. 12
2.3 KASAM.....	sid. 14
3. TIDIGARE FORSKNING.....	sid. 16
3.1 Fritid och genus.....	sid. 16
3.1.1 Flickorna och frigörelsen.....	sid. 16
3.1.2 Under tiden vi blir.....	sid. 17
3.2 Fritid och kultur.....	sid. 18
3.2.1 Fritidskulturer.....	sid. 18
4. METOD.....	sid. 20
4.1 Val av metod.....	sid. 20
4.2 Urval.....	sid. 21
4.3 Intervjuernas genomförande.....	sid. 22
4.4 Bearbetning och analysens genomförande.....	sid. 23
4.5 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet.....	sid. 24
4.6 Etiska överväganden.....	sid. 24
4.7 Metodreflektioner.....	sid. 25
5. RESULTAT OCH ANALYS.....	sid. 27
5.1 Genusnormer på fritidsgården.....	sid. 27
5.1.1 Aktiviteternas genusnormer.....	sid. 27
5.1.2 Analys.....	sid. 28
5.1.3 Beteendets genusnormer.....	sid. 30
5.1.4 Analys.....	sid. 32
5.2 Tjejperspektiv i mixad grupp.....	sid. 33
5.2.1 Analys.....	sid. 34
5.3 Alla ska få vara med.....	sid. 35
5.3.1 Analys.....	sid. 38
5.4 Strukturella och andra förutsättningar.....	sid. 39
5.4.1 Analys.....	sid. 40
5.5 Trygghet och "tough love".....	sid. 41
5.5.1 Analys.....	sid. 43
5.6 Avslutning.....	sid. 44

6. SLUTDISKUSSION.....	sid. 45
7. REFERENSER.....	sid. 49
7.1 Litteratur.....	sid. 49
7.2 Övrigt.....	sid. 50
8. BILAGOR.....	sid. 51
Bilaga 1.....	sid. 51
Bilaga 2.....	sid. 52
Bilaga 3.....	sid. 54

1. INLEDNING

Syltes fritidsgård är en av sammanlagt sju fritidsgårdar som finns i Trollhättan. Gården ligger i anslutning till områdets grundskola och många av besökarna är just elever från skolan. Man riktar sig till ungdomar mellan 12 och 17 år och många av dem som besöker gården gör det regelbundet. Personalgruppen består av sex personer, tre kvinnor och tre män med olika typer av bakgrund. I arbetsplanen beskrivs att vara en trygg miljö och en attraktiv mötesplats för alla de unga som ingår i målgruppen som ett av fritidsgårdens huvudsakliga mål. Man strävar också efter att skapa förutsättningar för personlig utveckling både individuellt och i grupp. Man lägger dessutom ett stort fokus på att arbeta med regler och rättvisa samt med att aktivt lyssna på ungdomarna som besöker gården. Varje år anordnar man olika typer av återkommande aktiviteter. Kärleksveckan som genomförs under en vecka omkring Alla hjärtans dag är ett exempel på sådana.

I arbetsplanen för Syltes fritidsgård beskrivs ett mål för 2010 att minst 35% av besökarna ska vara tjejer. Varje dag registreras antalet besökare, samt hur många av dem som är killar och hur många som är tjejer. De siffror som vi fick ta del av vid våra besök på gården visar att man når detta mål och ännu mer. De allra flesta kvällar är ungefär hälften av besökarna tjejer och ibland är de dessutom fler än killarna. De flesta andra gårdar har problem med att få just tjejer att besöka verksamheten och en klar majoritet av besökarna är unga killar.

1.1 BAKGRUND

Vi har båda länge varit intresserade av det förebyggande sociala arbetet som finns i samhället, till exempel fältarbete. Tim har även ett stort intresse för arbete med ungdomar vilket gjorde att vi gärna ville skriva en uppsats om just förebyggande arbete med ungdomar. Eftersom vi personligen ser fritidsgårdars arbete i Sverige som en viktig del av det förebyggande arbetet i vårt samhälle föll det slutliga valet på att genomföra vår studie på en sådan. Vi är fullt medvetna om att man lätt kan ifrågasätta varför blivande socionomer ska skriva en uppsats om en fritidsgård, har inte det mer med skola och pedagoger att göra? Under våra litteraturstudier inför denna uppsats märkte vi att majoriteten av de arbeten och studier som gjorts om fritidsgårdar är skrivna av just lärare och andra typer av pedagoger. Vi anser dock att det är högst relevant att en sådan uppsats, om än med ett annorlunda perspektiv, skrivs på den institution som vi tillhör. Då man som socionom ofta lyder under Socialtjänstlagen ingår det dessutom i ens lagstadgade skyldigheter att ha god kännedom om staden eller området som man arbetar i och att delta i arbetet med att utforma och förändra dem. Följande uttrycks i SoL 3 kap 2§:

”Socialnämndens medverkan i samhällsplaneringen skall bygga på nämndens sociala erfarenheter och särskilt syfta till att påverka utformningen av nya och äldre bostadsområden i kommunen. Nämnden skall också verka för att offentliga lokaler och allmänna kommunikationer utformas så att de blir lätt tillgängliga för alla.

Socialnämnden skall även i övrigt ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och ungdom, äldre och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden skall i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning.”

Utifrån bristen på arbeten om fritidsgårdar ur ett socionomperspektiv anser vi att det är av största vikt att ett sådant arbete faktiskt skrivs. Fritidsgårdarna finns i många av de svenska

bostadsområden där vi i vårt framtida yrke kommer ha ansvar för att allt fungerar på ett bra sätt. Men hur ska man kunna göra det om man inte vet något om verksamheten och de som finns inom den? Vi tror att socionomer och fritidsledare kan utbyta värdefull information med varandra och tillsammans skapa en bättre och mer sammanhängande bild av olika bostadsområden. Sådana samarbeten förekommer också, till exempel i Trollhättan, där stadens fältassistenter ofta besöker de olika fritidsgårdarna och har god kontakt med personalen. De besöker dem under nattvandringar och då gårdarna arrangerar särskilda aktiviteter. Kärleksveckan, som Syltes fritidsgård anordnar årligen är ett exempel på när stadens fältassistenter deltar i deras aktiviteter och under 2010 anordnade de en flirtskola för ungdomarna där. Det var under ett samtal med fältassistenter som vi fick veta att den fritidsgård, som vi sedan valde att skriva vår uppsats om, var mycket unik i det avseendet att ungefär hälften av ungdomarna som besöker fritidsgården är tjejer. Funderingar om vad detta kunde bero på var något som omedelbart fångade vårt intresse och som vi bestämde oss för att undersöka närmare i vår uppsats.

1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Med vår uppsats ville vi undersöka möjliga faktorer som kan medverka till en jämn könsfördelning bland besökarna på en fritidsgård. Detta gjorde vi genom att undersöka en som har lyckats med det, Syltes fritidsgård i Trollhättan. Det vi främst ville undersöka var *personalens och besökarnas egen syn på fenomenet*. Vårt syfte med uppsatsen var alltså kortfattat:

Att undersöka vilken syn som finns hos personalen och besökarna om orsaker till den jämna könsfördelningen bland besökarna på Syltes fritidsgård.

Detta gjorde vi genom att granska fritidsgården på flera nivåer genom att undersöka hur personlig syn, aktiviteter på fritidsgården och bidragande faktorer utanför verksamhetens fysiska gränser ser ut. Då vår inställning inledningsvis var att fritiden i allmänhet och fritidsgårdar i synnerhet är uppbyggda kring den manliga normen i samhället, ville vi titta på hur genusnormerna ser ut på en fritidsgård som denna. Anledningen till att vi valde att undersöka detta är för att få en bild av vilka genusnormer personalens arbetsmetoder grundar sig på. För att få en mer enhetlig bild av hur fritidsgården får sina tjejbesökare tyckte vi också att det var relevant att undersöka vad det finns för faktorer utanför verksamheten som eventuellt påverkar antalet tjejer som besöker fritidsgården.

Utifrån det ovan beskrivna syftet kommer vi i vår uppsats utgå från följande frågeställningar:

- **Vilka genusnormer grundar sig fritidsgårdens arbete på?**
- **Vilka attityder och metoder i fritidsledarnas arbete bidrar till den jämna könsfördelningen?**
- **Vilka faktorer utanför verksamheten kan påverka den jämna könsfördelningen på fritidsgården?**

1.3 FÖRFÖRSTÅELSE

Från den dag vi föds matas vi med information som påverkar vårt sätt att se på och tolka världen. Detta gäller naturligtvis även oss och vi ska därför göra ett försök att redovisa för det som bidragit till våra tankar om världen. Att redovisa allt som kan ha påverkat oss är en omöjlighet eftersom man sannolikt inte är medveten om alla de faktorer som påverkat oss. Vi väljer istället att redovisa de faktorer som vi anser vara mest relevanta på det sätt att detta kan ha påverka vårt arbete med uppsatsen.

Eftersom vi båda studerar till socionomer vid Göteborgs Universitet har vi naturligtvis färgats av de diskurser som präglar utbildningen. Vår syn på genus och normer blir extra viktigt att här ge en kort presentation av eftersom det är ämnen som berörs i vår uppsats. Vi har båda en grundsyn som är konstruktivistisk snarare än essentialistisk. Vi ser alltså genus och normer som något föränderligt som uppstår i och påverkas av vårt sociala sammanhang och vår interaktion med andra snarare än något förutbestämt och stabilt (Carlson 2001). Detta tankesätt är något vi tycker syns väldigt tydligt i vår uppsats, bland annat när det gäller valet av teorier. Utöver de kurser som är obligatoriska för samtliga socionomstudenter har vi båda läst den valbara kursen "Kriminalitet och prevention", något som vi tror har påverkat våra tankar omkring genus och genuspositioner eftersom kursen i stor utsträckning har fokus på män och kriminalitet. Tim har medverkat i Unga möter unga och har därför erfarenhet av att föra samtal med ungdomar. Troligtvis har detta påverkat hans syn på hur unga pratar om genus och normer eftersom detta är ämnen som behandlats där. Malin gjorde under arbetet med B-uppsatsen på termin tre djupintervjuer och har därigenom en viss erfarenhet av detta. Hon har dessutom genomfört intervjuer med barn under den valbara kursen "Barn och familj" och hade därför både erfarenhet av och kunskap om de särskilda förberedelser som kan vara nödvändiga vid intervjuer med minderåriga.

Vidare är Malin uppvuxen i den stad där vi genomfört vår studie och hade redan innan goda kunskaper om bostadsområdet där fritidsgården är belägen. Även Tim har besökt området vid ett tillfälle i samband med ett studiebesök.

Det faktum att vi väljer att redovisa för vår förförståelse i vår uppsats sätter också dess vetenskapsfilosofiska perspektiv. Det perspektiv som tillskriver förförståelse stor vikt kallas för hermeneutik och detta är något som influerat vårt arbete (Larsson m fl 2005).

1.4 AVGRÄNSNINGAR

Begreppet identitet kan definieras som den sammanlagda summan av de många olika sociala kategorier som vi själva och andra tillskriver oss tillhörighet till. Detta synsätt kallas för intersektionalitet och innebär också att man tar hänsyn till alla dessa kategorier, deras samspel och hur de ömsesidigt påverkar varandra (Kahlin 2008). Innan vi påbörjade det rent praktiska arbetet med vår uppsats hade vi diskuterat begreppet identitet och att använda fler av de sociala kategorier som ingår i begreppet än just kön. Efter våra inledande litteraturstudier insåg vi att begreppet identitet var för brett för vår relativt korta studie. Vi ansåg också att ett hänsynstagande till begreppet i sin helhet skulle riskera att leda oss utanför vår uppsats syfte, eftersom det förutom ett fokus på kön och genus även skulle innebära att vi skulle behöva ta hänsyn till alla de andra sociala kategorierna. Fokus i denna uppsats ligger därför främst på en av de många olika sociala kategorier som utgör de ungas identitet och vi tar inte någon större hänsyn till hur de andra påverkar och samspelar med den sociala kategorin kön.

2. TEORETISKA PERSPEKTIV

I detta kapitel kommer vi att presentera vår uppsats teoretiska utgångspunkter. Teorierna och begreppen är till stor del valda med hänsyn till uppsatsens vetenskapsfilosofiska perspektiv, hermeneutik, samt utifrån vår egen syn på världen som beskrivs i avsnittet om vår förförståelse. Vi relaterar vår egna konstruktivistiska syn till de teoretiska perspektiven på så sätt att de beskriver den sociala världen utifrån en tanke om att den är skapade av oss människor snarare än att den är något förutbestämt och oföränderligt. Enligt oss tillskriver de också människors erfarenheter och förförståelse betydelse, vilket stämmer väl överens med ett hermeneutiskt perspektiv (Larsson m fl 2005). Eftersom de teoretiska perspektiven i många avseenden stämmer överens med vår egen syn på världen, håller vi också med om många av resonemangen i dem. Då så inte är fallet finns detta beskrivet och motiverat under respektive stycke. För att relatera teorierna och begreppen till vår uppsats huvudfrågeställning beskrivs flera av dem också mer specifikt utifrån fritid och ungdomar.

Det finns sannolikt många andra teorier och begrepp som skulle kunna vara användbara för ett arbete som vårt men eftersom vi trots allt måste begränsa oss valde vi ut de vi anser vara mest relevanta.

2.1 SOCIALKONSTRUKTIVISM

Socialkonstruktivism bygger på uppfattningen att saker och händelser får mening när språket tillskriver det mening. På så sätt är det språket, olika diskurser, som producerar kunskap.

Detta att saker och ting får mening genom språket kan inte ske utan att det ingår i en särskild historisk, kulturell och social kontext (Johansson 2006). Sammantaget kan man alltså säga att all kunskap och mening är beroende av språket samt ett specifikt sammanhang.

Johansson (2006) anger fyra premisser för det socialkonstruktivistiska perspektivet som alla kan sammanfattas enligt följande:

Ingen kunskap är objektiv, utan är skapad genom våra sätt att kategorisera och definiera världen, vilket kan ses som ett grundläggande behov för människan för att kunna förstå världen. Kunskap och sanningar produceras även i sociala interaktioner i en viss kontext. I denna kontext skapas också vår världsbild som avgör vilka handlingar som är accepterade

och vilka som är otänkbara. Kontexten, och därmed även världsbilden, är föränderlig över tid och rum och därmed blir även kunskap, sanningar och "naturliga handlingar" obeständiga. Med denna bakgrund följer också en självskriven kritisk inställning till kunskap vi bara tar för given (Johansson 2006, Barlebo Wenneberg 2001).

Johansson (2006) tar även upp att språket kan vara en förutsättning för reflektion. Men det kan också vara så att när något blir begreppsliggjort och socialt accepterat blir det till en självklar sanning som inte ifrågasätts. Då föds alltså ingen reflektion kring ämnet och det är på detta sätt som kulturella koder förs vidare. Detta är för oss en mycket intressant del av socialkonstruktivismen, då vårt ämne, genuspositioner, just kan ses som kulturella koder som sällan har ifrågasatts ordentligt rent historiskt, även om det på senare tid börjat bli mer och mer ifrågasatt (Johansson 2006, Barlebo Wenneberg 2001).

Vi har vår utgångspunkt i denna uppsats i den så kallade svaga konstruktivismen. Denna innebär att diskurserna, språket, existerar parallellt med och i samverkan med materiella och kontextuella förhållanden och i denna process är människan en aktiv deltagare (Johansson 2006). Detta står i motsats mot stark konstruktivism genom att denna förutsätter att diskurserna är det enda som verkligen finns och att vår uppfattning om verkligheten endast styrs av diskurser (Johansson 2006).

Man anser också inom socialkonstruktivismen att individen skapas av samhället samtidigt som samhället skapas, återskapas och omskapas av individerna. Detta sker genom att gemensamma antaganden om verkligheten skapas. Denna samstämmighet skapar normer och legitimerar konstruerade sanningar (Johansson 2006).

2.1.1 Kön som konstruktion

Som vi tidigare redogjort för tar vi utgångspunkt i att vi skapar och förstår verkligheten genom att i en specifik historisk och kulturell kontext och i interaktion med andra utveckla de kategoriseringar och gränser som styr hur vi tänker och handlar. De socialt konstruerade kategoriseringarna och gränserna hjälper oss att förstå oss själva och världen och skapar normer för hur vi ska vara och bete oss (Johansson 2006). Detta gäller även hur vi skapar kön. Socialkonstruktivismen anser att även kön skapas i interaktion. Vi tillskriver könen olika egenskaper och dessa förankras i interaktionen mellan människor.

Som nämns ovan har det konstruerade en förmåga att ombildas och förändras, då det kan ersättas med nya konstruktioner. På så sätt kan inte kön (genus) ses som något stabilt och oföränderligt. Inom socialkonstruktivismen är just detta, den fortgående processen och det föränderliga, en central aspekt (Johansson 2006).

Inom socialkonstruktivismen är det vi människor som skapar skillnader mellan könen genom att tillskriva respektive kön olika egenskaper. Dessa egenskaper används sedan för att upprätthålla tanken om olikheter mellan könen och bidrar dessutom till att än fler olikheter skapas (Magnusson 2003).

Connell (2003) menar att vår uppfattning om genus ofta endast innehåller två kategorier – man och kvinna – samt att denna dikotomi utesluter skillnader inom könen. I verkligheten är det dock inte fullt så enkelt menar Connell. I realiteten finns inte bara "man" och "kvinna" utan även positioner däremellan. Han påpekar också att man ofta kan se minst lika stora skillnader inom könsgrupperna som mellan dessa.

Han lägger också vikt vid att genus framför allt innefattar de sociala relationer där individer och grupper agerar. Det är inom dessa sociala relationer som varaktiga mönster byggs upp och bildar sociala strukturer, som genusnormer. Genom att se genus som en social struktur som skapas i interaktion mellan människor, ser man också genus som något föränderligt över tid och rum och inte något statiskt.

Connell är också noga med att betona att man inte kan prata om *en* maskulinitet eller *en* femininitet, utan istället bör använda sig av dessa i plural. Det finns olika typer av maskuliniteter och femininiteter såväl inom olika som inom en och samma kulturell eller samhällelig grupp.

Vidare menar Connell att vi är aktiva i vårt skapande av könsidentiteten och inte, som förespråkare för socialisationsmodellen/könsrollsteorin menar, passiva mottagare av redan uppbyggda könsnormer. Vi har en valmöjlighet att acceptera de könsnormer vi möter i vardagen eller inte. Dock påpekar Connell att genusnormerna innebär ett stort tryck och på så sätt påverkar oss mycket i vår identitetsutveckling.

2.1.2 Genusbegreppet

Ett av de begrepp vi utgår från i denna uppsats är genus. Vi har redan nämnt genus i tidigare avsnitt men vill här förtydliga vår definition av begreppet. Ordet har många definitioner, men vi koncentrerar oss på att presentera de som vi valt att använda.

En definition som vi fann är:

*”**Genus** - innebär att man ”görs till sitt kön”. Det är den bild och uppfattning som vår kultur har av hur man förväntas vara som kvinna och man. Det är sociala och kulturella aspekter av den biologiska indelningen av kön som påverkar individer och hur samhället är uppbyggt” (Josefsson 2005, s. 12).*

Josefsson (2005) lyfter i denna definition fram genus som aspekter av den biologiska indelningen av kön. Vissa menar att biologiska kön inte egentligen existerar utan att det är vi människor som konstruerat detta också. På så sätt blir genus ett motsatt begrepp till kön, medan andra ser det som ett komplement till den biologiska könsindelningen (Börjesson 1998). Precis som Josefsson väljer vi att sälla oss till de som ser genus som ett komplement till det biologiska könet. Vad vi menar är alltså att *kön* för oss är det biologiska könet man föds med. Utifrån detta finns olikheter mellan kvinnor och män. *Genus* däremot är något vi människor konstruerat och innehåller de sociala och kulturella aspekterna av könet, där förväntningar kring hur man ska vara och bete sig ingår. Det är även utifrån detta vi utvecklar vad vi kallar *genusnormer*. Vi är även av den uppfattningen att de biologiska skillnaderna är begränsade och att mycket av det som innebär att vara man eller kvinna och beteendet kopplat till kön/genus, handlar om genus – och alltså förväntningar och normer, skapade och tillskrivna av samhället.

Kopplingen mellan beteende och biologiska skillnader har det forskats en del om. Man har dock *inte* kunnat hitta några biologiska skillnader som kan förklara tjejers och killars beteenden eller förväntningar på dessa. Dock kan man se att de sociala och kulturella ramar för manligt och kvinnligt som existerar i samhället ofta sitter så djupt att de verkar medfödda, men det är de alltså inte (Josefsson 2005).

2.1.3 Normbegreppet

Precis som genus är också normer mänskliga konstruktioner som uppstår genom överväganden av verkligheter och överenskommelser mellan människor (Baier/Svensson 2009). Inom samhällsvetenskapen finns det idag dock ingen allmänt accepterad definition eller syn på vad en norm är (Baier/Svensson 2009). Under arbetets inledande litteraturstudier har vi försökt hitta en definition som vi kan hålla med om till hundra procent men inte lyckats. Vi har därför valt att göra en egen definition för att visa på vilken mening som vi lägger i begreppet och vilken innebörd det kommer att ha i vår studie, nämligen:

”Normer är oskrivna sociala regler som ger anvisningar för vad ett korrekt, respektive felaktigt, beteende är och som har förhandlats fram i människors interaktion med varandra utifrån gemensamma värden. Detta skapar förväntningar som styr våra intressen och formar oss som personer genom att påverka våra handlingar och reaktioner på dem”

Vilka normer man anses vara skyldig att rätta sitt handlande efter och vad det mer exakta innehållet är beror bland annat på av vilken roll man har i samhället och vilken kontext man befinner sig i. Det finns även olika typer av normer och även rättsregler kan innefattas i begreppet. Något som rättsnormer och sociala normer har gemensamt är att det leder till sanktioner att inte rätta sig efter dem. Rättsliga normbrott kan leda till böter eller fängelsestraff medan brott mot sociala normer kan leda till bland annat skam- och skuld känslor eller i värsta fall uteslutning ur en social grupp (Baier/Svensson 2009).

Något som alla sociala normer har gemensamt är att de utgör en stor del av varje människas liv. Hur människor tar till sig normer råder det dock delade meningar om. Vissa menar att vi är passiva mottagare som sväljer de normer som presenteras för oss med hull och hår (Baier/Svensson 2009). Andra ser oss som mer aktiva deltagare i processen att göra normer till våra egna. En representant för det senare är Connell som anser att vi aktivt gör val om vilka normer vi ska rätta oss efter och att vi dessutom utför förhandlingar om deras innehåll och innebörd innan vi accepterar dem (Connell 2003).

I vår uppsats har vi valt att rikta ett särskilt intresse mot de sociala normer som anger handlingsanvisningar för kön och genus eftersom detta är ett genomgående tema i

uppsatsen. Vi kommer i likhet med Baier och Svensson välja att kalla dessa för genusnormer. Dessa kan sägas ge handlingsanvisningar utifrån kön och relationerna mellan de biologiska könen. Genusnormerna innefattar förutom manligt och kvinnligt även motsatspar som mamma och pappa eller pojke och flicka. Det kan också nämnas att majoriteten av de studier som gjorts av denna typ av normer har funnit skillnader mellan könen men också att de inte går att motivera med biologi (Baier/Svensson 2009).

2.2 SENMODERNITET

Modernitet syftar till det sociala liv och den sociala organisation som växte fram i Europa från 1600-talet och framåt och som sedan kom att sprida sig över världen. Den tid vi nu befinner oss i kallas av somliga för postmodern. Detta antyder att vi lämnat den period som moderniseringen utgör, något som inte alla håller med om (Giddens 1996). Det finns de som menar att vi snarare befinner oss i en sen fas av moderniteten och som därför hellre kallar vårt samhälle för senmodernt (Giddens 1996). En av de stora företrädarna för detta synsätt är Anthony Giddens (Lindgren 2007). Han menar att någon stor och betydelsefull övergång till en helt ny period inte inträffat utan att vi snarare än att ha lämnat moderniseringen bakom oss nu befinner oss i en tid där dess konsekvenser blivit allt mer radikala och universella. Enligt honom har moderniteten fört oss bort från alla traditionella samhällsordningar. Han ser förändringarna som denna period medfört som långt mer djupgående än de som ägt rum under tidigare perioder i historien (Giddens 1996). Samhället som tidigare styrdes av kultur och traditioner, som sällan ifrågasattes, har nu genomgått oåterkalleliga förändringsprocesser med konsekvenser på alla nivåer (Sernhede 1996). Förändringstakten har varit, och är fortfarande, enligt Giddens extrem i det senmoderna samhället i förhållande till tidigare perioder (Giddens 1996).

Även om Giddens kan se fördelar med förändringar som skett, så som ökad valfrihet för individer, pekar han på en rad olika konsekvenser som det senmoderna samhället har medfört (Giddens 1996). Han talar bland annat om "det sociala systemets urbäddning", vilket innebär att människor har lyfts ur sitt lokala sammanhang och blivit mer beroende av abstrakta system (Lindgren 2007). Med detta syftar han till konsekvenserna av att vi inte längre behöver befinna oss i varandras fysiska närvaro för att kommunicera, skapa och upprätthålla relationer. Eftersom vi inte längre har enbart det lilla lokala samhället att

förhålla oss till, är antalet faktorer som påverkar oss och ställer krav på reflektion dessutom fler än tidigare (Giddens 1996). Så här beskriver Lindgren (2007) det:

”...en tilltagande reflexivitet är utmärkande för det senmoderna samhällets alla nivåer, från mer övergripande sammanhang och ner till den enskilde individen.” (sid 147-148)

Eftersom de traditionsbundna, gemensamma ordningarna brutits ned är dessa reflektioner och ställningstaganden som de leder till i högre grad också individens egen angelägenhet (Giddens 1996). Tendensen till individualisering som detta visar på får också en annan och mycket viktig konsekvens. Människan är inte enbart fri att välja utan måste göra val för att utforma sitt liv och komma framåt i sin utveckling. Eftersom det är individen som själv fattar dem är det också enbart individen som kan hållas ansvarig för konsekvenserna av dem (Sernhede 1996).

De samhälleliga förändringar och dess konsekvenser får också särskilda konsekvenser för ungdomar. Ungdomar har inte hunnit med att utveckla stabila strukturer och rutiner för sitt sociala liv och den utvecklingsprocess som de befinner sig i skapar osäkerhet och gör dem sårbara. Att samhället idag är satt i ständig förändring har också orsakat att denna process har kommit att bli ännu svårare i det senmoderna samhället. När livets gång och innehåll inte längre är självklart tvingas de själva söka svar på hur världen ska tolkas och vad de ska göra med sina liv. Samtidigt har också de socialiseringsprocesser som de genomgått sedan barnsben också antagit nya former. Eftersom samhället hela tiden ändras utgör inte längre familjen några säkra mallar som visar hur livet ska levas för ungdomarna. Det som fungerade då deras föräldrar eller andra äldre familjemedlemmar växte upp ger ju inte nödvändigtvis samma resultat som det gjorde för dem. Detta innebär dessutom att föräldrar idag inte har samma möjlighet att fungera som förebilder och guider in i vuxenvärlden för sina barn som tidigare och därför är ungdomar i det senmoderna samhället mer beroende av varandra i sitt identitetsskapande. Vidare är ungdomar i det senmoderna samhället generellt sett mer anpassningsbara än i tidigare generationer eftersom de tvingats lära sig att hantera förändringar i livet i högre utsträckning (Sernhede 1996).

2.3 KASAM

Utifrån tankarna om senmodernitet anser vi också att det finns anledning att ta hänsyn till de förändrade förutsättningar som människor idag har för att förstå och hantera sin värld. Detta vill vi relatera till KASAM. Begreppet KASAM står för "känsla av sammanhang" och myntades av Aaron Antonovsky. Begreppet har kommit att bli centralt inom flera olika typer av vetenskaper vid diskussioner om sambandet mellan personliga och sociala fakta och hälsa (Forskningsrådsnämnden 1998). Enligt Antonovsky är känsla av sammanhang en viktig faktor för att främja en persons hälsa. Känsla av sammanhang utgörs av tre komponenter; begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.

BEGRIPLIGHET: Syftar till hur man upplever inre och yttre stimuli. Uppfattar man de som tydlig, sammanhängande och strukturerad information blir den också begriplig. Har man en hög känsla av begriplighet har man oftast också förmågan att förstå och begripliggöra saker som till en början ter sig svåra att förstå.

HANTERBARHET: Syftar till de resurser att hantera de stimuli man utsätts som en person upplever att de har tillgång till. Det kan handla om egna resurser men också om resurser som finns i personens omgivning, till exempel närstående personer eller en religion som man tillhör. Denna komponent antyder alltså också att delaktighet i ett socialt sammanhang kan främja KASAM.

MENINGSFULLHET: Syftar till i vilken utsträckning en person upplever att livets problem och krav är värda att engagera sig i och lägga energi på. Man kan antingen betrakta problemen och kraven som bördor eller som positiva utmaningar.

KASAMs komponenter är intimt sammanflätade. För att till exempel kunna avgöra om man har resurserna som krävs för att hantera ett stimuli krävs att man först förstår det genom att uppfatta det som begripligt. Om man inte förstår eller anser sig kunna hantera något blir det svårt att se det som meningsfullt att engagera sig i det. Om man vänder på det gör en upplevelse av att något är meningsfullt det också mer motiverat att försöka förstå och hantera det (Antonovsky 2005). KASAM börjar utvecklas redan under barndomen. När man går vidare in i ungdomstiden ställs man inför nya krav och problem, som att stå inför

utmaningen att bli en självständig individ. Även om man känner att kraven är begripliga kan alla nya valmöjligheter man ställs inför, om de upplevs som allt för många, komma att utgöra en sådan börda för individen att den KASAM man tidigare byggt upp inte längre räcker för att man ska kunna uppleva tillvaron som hanterbar. Den unges sociala tillhörighet, kamratgrupp och familj, kan här utgöra viktiga resurser för att kunna förstå och hantera den nya värld de klivit in i. En ensam ungdom löper alltså sannolikt större risk för att KASAM ska utvecklas i en negativ riktning (Antonovsky 2005).

Antonovsky förhåller sig tveksam till om den KASAM som grundläggs i vår barndom kan genomgå några radikala förändringar i en positiv riktning efter denna period i vårt liv men erkänner också att bevisen för att så skulle vara fallet inte är särskilt starka (Antonovsky 2005). Det finns också en kritik mot denna tanke. En av de som ställer sig kritiska till detta synsätt är Töres Thorell som pekar på studier om copingstrategier, som också de rör vårt sätt att hantera livet, som har visat att mönstren för dessa strategier kan ändras i en betydande och positiv riktning även då en person uppnått en hög ålder (Forskningsrådsnämnden 1998). Eftersom vi som skriver denna uppsats har en tro på att människor kan förändras, inte enbart i unga år, är vi beredda att hålla med Antonovskys kritiker på denna punkt. Förändringsarbete kommer att utgöra en stor del av vårt framtida yrke och om vi inte trodde på förändring hade vi sannolikt inte valt att bli socionomer.

3. TIDIGARE FORSKNING

För att söka efter tidigare forskning som berör vårt uppsatsämne använde vi oss av flera olika databaser och eftersom vi bor på två olika orter valde vi att utnyttja möjligheterna i båda kommunerna. Vi använde oss av Gunda, Libris samt Högskolan Västs databas SOFIA. Vi hittade ingen publikation som berörde just vårt specifika ämne. Istället representerar den tidigare forskningen olika delar av vårt uppsatsområde. Därför valde vi att presentera denna utifrån två kategorier; *Fritid och genus* samt *Fritid och kultur*.

3.1 FRITID OCH GENUS

Under denna kategori kommer två tidigare arbeten som berör fritid kopplat till genus att presenteras.

3.1.1 Flickorna och frigörelsen

Flickorna och frigörelsen är en utredning gjord av Agnes Börjesson på uppdrag av ungdomsstyrelsen. Den har ett feministiskt/socialkonstruktivistiskt perspektiv som utgångspunkt och undersöker hur tjejprojekt inom fritiden planläggs och genomförs samt hur detta påverkar (re)produktionen av stereotypa könsroller. Man frågar sig också hur man kan hitta vägar att stärka tjejer och unga kvinnor utan att förstärka fokus på könsskillnader – tjejernas särart.

Börjesson (1998) pekar i utredningens början på att flickors och pojkars fritidsvanor ser olika ut och att de också prioriteras olika. Flickors rättigheter och behov tillgodoses inte på samma sätt som pojkars – flickor är resursmässigt underprioriterade.

Denna betoning på skillnader mellan könen riskerar att (re)producera stereotypa föreställningar kring manligt och kvinnligt. Detta är utgångspunkten för Börjessons utredning.

Som vi tidigare nämnde har Börjesson ett feministiskt och konstruktivistiskt perspektiv på kön i sin utredning. Detta innebär att man utgår från att kön och könsskillnader är socialt och kulturellt skapat och står (beroende på synsätt) i motsats till eller som komplettering till det biologiska könet. Den sociala konstruktionen av kön brukar även kallas genus (se sid. 10).

Denna utgångspunkt gör också kön/genus till något som är föränderligt över tid och rum, då det är beroende av den givna kontexten.

Börjesson betonar att tjejprojekt gör att fokus hamnar på förenklade beskrivningar av könsstereotyper. Hon förklarar det på så sätt att om man skapar en verksamhet som ska vara anpassad till flickor, sätter man också upp riktlinjer (normer) för hur en flicka ska vara. En flicka ska vara intresserad av de saker som verksamheten erbjuder, hon ska passa in i den mall verksamheten utgör. Verksamheten skapar en modell för hur flickor ska vara och då, menar Börjesson, är det inte längre flickorna själva som aktivt bär på "kvinnokunskapen". Istället ligger denna hos expertisen som håller i verksamheten.

Hon diskuterar också att de tjejer som ofta blir målgrupp för dessa verksamheter beskrivs som problematiska – detta för att kunna motivera verksamheten. Då får aktiviteten återigen effekter som motverkar syftet – att stärka tjejer och deras ställning.

3.1.2 Under tiden vi blir – genusperspektiv i fältarbete

Anna Nelsons kapitel "Under tiden vi blir – genusperspektiv i fältarbete" i boken "Möten i mellanrummet" anser vi vara relevant i denna uppsats, trots att det, som tydligt framgår, handlar om fältarbete. Mycket av det Nelson skriver kan direkt översättas till arbete på fritidsgård. En anledning till detta kan vara att båda yrken kan ses som förebyggande socialt arbete.

"Pojkar kan vara hur traditionellt manliga de vill och kvinnor hur traditionellt kvinnliga de vill, men de ska ges en möjlighet till andra val, inte bara fogas in i en könsroll." (sid. 131)

Nelson (2005) tar upp det faktum att ungdomar idag ständigt matas med bilder av hur man ska vara som tjej respektive kille. Hon anser att det ligger i fältarbetares arbetsuppgifter att stötta ungdomarna i sitt identitetssökande och däri ingår även könsidentiteten. Hon lyfter också frågan om det är rätt eller fel att ha tjej- och killgrupper med traditionellt könsbundet innehåll.

Nelson (2005) tar även upp en annan, tycker vi, mycket viktig aspekt; nämligen att det inte räcker att vara medveten om genusperspektivet i själva arbetet med ungdomarna, utan att

även aktivt arbeta med det i arbetet i stort, i samarbetet med kollegor samt i det egna, individuella förhållningssättet i övrigt.

Vidare menar Nelson (2005) att även om utgångspunkten i dagens samhälle är synsättet att individen har frihet att välja oavsett könstillhörighet, så har man inte så stort utrymme i verkligheten. De sociala och kulturella konstruktioner som genomsyrar samhället gör att de som väljer att gå utanför de traditionella ramarna för sitt kön ofta utsätts för negativa reaktioner. Hon framhäver också att det inte är något fel med manliga pojkar och kvinnliga flickor, men att alla ska ges en möjlighet att få ta det beslutet själva. En annan del i arbetet med genusperspektiv är att inte bara lyfta fram och stärka flickorna, utan att även skapa möjligheter för pojkarna till alternativa roller och beteendemönster.

Nelson (2005) tar också upp dynamiken som ofta finns i gruppverksamheter, som något som kan vara positivt, men att man nog måste tänka över innehåll och syfte för tjej- och killgrupper innan dessa sätts igång. Hon framhäver även vikten av att både tjejer och killar blir synliggjorda i mixad grupp.

3.2 FRITID OCH KULTUR

Under denna kategori kommer två tidigare arbeten som berör fritid kopplat till kultur att presenteras.

3.2.1 Fritidskulturer

I Leif Berggrens introduktion av antologin Fritidskulturer beskriver han den tendens av samhällelig betydelse som föranlett behovet av den antologi för vilken han är redaktör. Han menar att fritiden i dagens samhälle har kommit att få en allt större betydelse för människors identitetsarbete och meningsskapande och att detta hänger samman med samhällsförändringar som till exempel en ökad komplexitet och instabilitet i välfärdssystemet och arbetslivet i vårt land. Ambitionen med antologin är

"...att tydliggöra fritiden som sammanhang för meningsskapande och olika slags kulturer, men också som yrkesområde och forskningsobjekt."

(Fritidskulturer 2000)

I den del av boken som utgör Leif Berggrens eget kapitel beskriver han att fritid i dagens samhälle inte enbart, som det var förr, handlar om vila och återhämtning utan att det även finns krav på vad vi bör hinna med på vår "fria" tid. Han menar att fritidens ändrade innehåll och mer utbredda plats i våra liv påverkar barn och ungas uppväxtvillkor och förutsättningar för identitetsskapande. Vidare menar han att detta inte enbart leder till att ungas behov av vuxnas guidning i livet ser annorlunda ut utan att det även leder till att vuxna i högre grad behöver de ungas guidning för att kunna förstå den värld de unga lever i eftersom den inte nödvändigtvis ser ut som när dagens unga växte upp. Behovet av utbyte mellan ungdomar och vuxna är alltså av allt större betydelse samtidigt som välfärdens utveckling har orsakat neddragningar i fritidsverksamhetens resurser.

Berggren för också ett resonemang om att fritid i hög grad är villkorad och att vi beroende av bland annat kön hänvisas till olika typer av fritid. Därför ser han också fritid som en genusfråga. Enligt honom är dessutom fritiden som den ser ut idag till stora delar en utformning som baserats på mäns preferenser då det historiskt sett främst varit de som befunnit sig i maktpositioner och haft möjlighet att påverka den (Berggren 2000).

I sin artikel *Det är något särskilt med jobbet* beskriver ungdomsforskaren Mats Trondman sin undersökning av fritidsledares betydelse och syn på sitt arbete. Syftet med artikeln är att:

"...mot bakgrund av en i grunden positiv syn på fritidsledarens yrkesroll och arbetsuppgifter i samhället synliggöra möjligheterna och begränsningarna i dennes sätt att leva och förstå den egna praktiken och positionen." (Berggren, sid. 141)

Trondman menar att fritidsledare genom sin dagliga närvaro i barn och ungdomars liv har en särskild möjlighet att påverka deras livsvillkor, bland annat genom att förmedla olika sätt att handla och förstå sin omvärld. Genom en fallstudie och analys av en rad olika rapporter och tidigare gjorda studier kommer han fram till en rad olika resultat, varav vi väljer att presentera de tre som vi anser mest relevanta för vår egen studie. Trondman kommer fram till att fritidsledare anser att de gör en viktig insats för barn ungdomar. De anser också att sociala frågor har en större plats i arbetet än tidigare. De upplever även att de uppskattas av ungdomarna i de verksamheter där de är aktiva.

4. METOD

I detta kapitel kommer vi att presentera hur vi gick tillväga för att genomföra vår studie. Vi avslutar kapitlet med att dela med oss av de reflektioner vi hade kring våra val av olika delar av metoden.

4.1 VAL AV METOD

För att kunna belysa vår studies frågeställning och fånga in de subjektiva upplevelser som vår studie syftar till att beskriva och analysera, valde vi att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod. Detta val motiverades med att just kvalitativa metoder är särskilt lämpliga att använda sig av just för studier som syftar till att undersöka hur människor upplever och tolkar den yttre verkligheten (Larsson m fl 2005). Vi ansåg vidare att de samtal som intervjuer utgör, ger möjlighet att nå mer utvecklade och nyanserade resultat än en kvantitativ enkätstudie. Med de öppna frågor som en intervju ger oss möjlighet att använda ansåg vi också att vi i mindre utsträckning riskerade att påverka informanterna med vår egen förförståelse än om vi formulerat färdiga hypoteser om möjliga svar. Detta är att anse som lämpligt att överväga med hänsyn till vår uppsats vetenskapsfilosofiska perspektiv.

Vår uppsats bygger delvis på en induktiv, förutsättningslös, metod, till exempel genom att vi utformade kategorierna i resultatdelen utifrån det insamlade materialet snarare än att vi på förhand bestämde kategorier och sedan sorterade in materialet under dem. Men den bygger också till viss del på en deduktiv metod då vi gjorde vår analys av resultaten utifrån på förhand bestämda teorier och begrepp (Larsson m fl 2005). Vi inledde vårt arbete med denna uppsats genom att söka upp och läsa litteratur som var att anse som relevant för vårt valda ämne. Detta har naturligtvis bidragit till att utforma vår förförståelse inför studien vilket också bidrog till att föra studien i riktning mot en deduktiv metod. Eftersom metoden alltså både är att se som induktiv och deduktiv är metoden att sammantaget beskriva som abduktiv.

4.2 URVAL

När man planerar genomförandet av en studie är det nödvändigt att ta ställning till på vilket sätt man bäst kan samla in ett detaljerat och relevant material (Larsson m fl 2005). Eftersom verksamheten där vi genomförde vår studie kan sägas bestå av två typer av människor, vuxen personal samt unga besökare, ansåg vi att det var viktigt att ha deltagare från båda grupperna. Anledningen till att vi valde att intervjua ungdomarna i grupp var främst en tanke om att de skulle kunna känna sig tryggare i vår närvaro om de fick träffa oss tillsammans med vänner eller andra personer som de känner sedan tidigare.

Vi ställde inte upp några specifika kriterier för potentiella deltagare i vår studie, utan hade endast en tanke om att göra djupintervjuer med två fritidsledare samt två gruppintervjuer med ungdomarna som besöker fritidsgården. I det direkta urvalet av fritidsledare fick vi rätta oss efter vilka i personalen som arbetade och hade tid att ställa upp på intervju på den avtalade tiden.

När det gällde urvalet av ungdomar i vår studie begränsades detta i det avseendet att stadens fritidsgårdar är verksamheter avsedda för personer mellan 12-17 år och det blev därmed per automatik åldersgruppen för våra deltagare i gruppintervjuerna, något som vi inte hade möjlighet att påverka. I det mer specifika urvalet av personer fick vi även denna gång rätta oss efter vilka som befann sig på fritidsgården den dag då vi erbjudits att åter besöka den samt vilka som var villiga att ställa upp på att intervjuas. Vi hade en tanke om att vi ville samla fyra tjejer respektive fyra killar till två olika gruppintervjuer baserade på deltagarnas könstillhörighet. Anledningen till att vi valde just fyra deltagare per grupp som mål, var att det är minsta rekommenderade antal deltagare att ha med i en fokusgrupp (Larsson m fl 2005). Trots att vi inte gjorde någon fokusgrupp med ungdomarna översatte vi detta kriterium till våra gruppintervjuer. Antalet deltagare i djup- respektive gruppintervjuerna valdes även med hänsyn till studiens tidsram.

4.3 INTERVJUERNAS GENOMFÖRANDE

För att förbereda oss inför intervjuerna studerade vi litteratur om generella rekommendationer för hur vuxna respektive unga personer bör intervjuas. Att läsa in oss på rekommendationer som speciellt berör intervjuer med unga ansåg vi vara extra viktigt eftersom vi var medvetna om att barn ofta reagerar annorlunda i en intervjusituation än vuxna och att särskilda hänsynstaganden inför gruppintervjuerna var nödvändiga för att få till så bra intervjuer med ungdomarna som möjligt. Vi utformade av den anledningen också två separata intervjuguider inför genomförandet av intervjuerna, en för intervjuerna med fritidsgårdens personal (BILAGA 2) samt en för ungdomarna som skulle intervjuas i grupp (BILAGA 3). Eftersom det i utformningen av intervjufrågor som ska ställas till barn och unga är viktigt att ta hänsyn till att deras utvecklingsnivå skiljer sig från vuxnas, försökte vi att använda enklare grammatik (Cederborg 2005). Att vi inledde vårt arbete med uppsatsen genom att läsa in oss på litteratur om bland annat arbete på fritidsgårdar och ungdomar var en förutsättning för att vi skulle kunna utforma relevanta frågor till våra intervjuguider. Eftersom man bör ta hänsyn till en studies teoretiska grund vid utformningen av frågor som ska ställas, försökte vi ta hänsyn till de teorier och begrepp som vi tidigare valt att använda oss av när vi konstruerade intervjuguiderna (Larsson m fl 2005).

Intervjuguiderna medfördes under intervjuerna för att vi inte skulle missa att ställa några viktiga frågor. Vi följde dock inte alltid frågornas specifika ordning eller frågornas exakta formuleringar. Beroende på hur samtalet utformades ställdes också frågor som inte fanns med i de bifogade intervjuguiderna. Eftersom det inte är ovanligt att barn och unga vill vara vuxna till lags, genom att ge de svar som de tror att den vuxne förväntar sig, var vi mycket noga med att tala om att det inte fanns några rätta eller felaktiga svar på våra frågor (Cederborg 2005).

Studiens djupintervjuer genomfördes med två personer ur fritidsgårdens personalgrupp, en man och en kvinna. Intervjuerna varade i ungefär en timme och vi närvarade båda två under hela tiden. Gruppintervjuerna kom att bestå av tre killar respektive tre tjejer. Killarna var femton respektive sexton år gamla. Två av dem uppgav att de regelbundet besöker fritidsgården medan den tredje berättade att han brukade besöka den ofta men inte gör det lika mycket längre. Tjejerna var tolv respektive tretton år gamla och samtliga av dem uppgav

att de besöker fritidsgården regelbundet. Gruppintervjuerna blev betydligt kortare än djupintervjuerna.

Intervjuerna gjordes på två olika dagar under samma vecka, i fritidsgårdens egna lokaler. Att det skedde just i fritidsgårdens egna lokaler var ett måste, åtminstone för gruppintervjuerna, eftersom vi behövde värva ungdomar till intervjuerna där. Första dagen genomfördes djupintervjuerna och andra dagen intervjuade vi grupperna med ungdomar. Samtliga intervjuer genomfördes i ett av personalens privata rum som är möblerat med ett antal soffor och flera bord. Rummet ligger en bit in i lokalen, innanför ett kök, och har därmed ett visst avstånd från rummen där ungdomarna vanligtvis vistas. Vi valde inte rummet själva utan detta var personalens initiativ. Fritidsgården är relativt liten och även vi ansåg att det var detta rum som var bäst lämpat för intervjuerna. Det gav en viss avskildhet som minskade risken för att andra än vi och intervjupersonerna skulle höra våra samtal. Samtliga intervjuer spelades in på en mp3-spelare samt en på en Ipod.

Att spela in samtalen är också viktigt för att kunna fokusera på det som sägs under samtalen genom att man slipper föra anteckningar för att minnas vad som sägs.

4.4 BEARBETNING OCH ANALYSENS GENOMFÖRANDE

När intervjuerna genomförts transkriberades de och skrevs ut. I transkriberingen tog vi med varje litet ord samt pauser för att inte missa något viktigt och för att kunna vara säkra på att citera helt korrekt. Vi gick sedan noggrant igenom varje intervju och markerade med huvudord de viktiga styckena. Sedan klippte vi sönder de utskrivna intervjuerna och sorterade dem efter huvudorden. Utifrån detta kunde vi utläsa tio mindre teman, som sedan blev grunden för vår uppdelning i fem kategorier. Vi delade också upp vad personalen sagt för sig och vad ungdomarna sagt för sig, för att få en bättre överblick över hur åsikterna var samstämmiga eller gick isär.

4.5 RELIABILITET, VALIDITET OCH GENERALISERBARHET

Reliabilitet och validitet är svårt att mäta i kvalitativa studier, då meningen med studien inte är att mäta något utan att undersöka och beskriva människors upplevelser av ett fenomen. Resultaten vid kvalitativa studier blir inte mätbara på samma sätt som kvantitativa studier och därför blir det också svårt att mäta reliabiliteten i vår kvalitativa undersökning.

Validiteten påverkas framför allt av hur pass informationsrika svar informanten ger samt intervjuarens förmåga att genomföra intervjuerna samt att analysera materialet. Intervjuszvaren vi fick från personalen var, anser vi, informationsrika och utförliga. Ungdomarnas svar däremot var mer fåordiga. Hur väl vi genomförde intervjuerna är svårt att mäta eller avgöra, men vad som bör nämnas är att vi båda har mycket begränsad erfarenhet av att förbereda och genomföra intervjuer, något som kan ha påverkat vår studies validitet.

Generaliserbarhet i kvalitativa undersökningar är inte något man strävar efter då man, som tidigare nämnts, inte är ute efter att mäta något, utan att undersöka och beskriva någons upplevelse av ett fenomen. Att försöka få generaliserbara resultat i en sådan studie menar Larsson m fl (2005) är svårt eller rent av omöjligt, då urvalen ofta är små och inte slumpmässiga. Vi anser dock att vårt urval av intervjudeltagare på sätt och vis var slumpmässigt. Det som avgjorde vilka vi intervjuade var vilka bland personalen och ungdomarna som var där just när vi kom och vilka som var villiga att ställa upp. Ser man dessutom till att hela personalstyrkan på fritidsgården är sex anställda, var inte vårt urval särskilt litet heller, vi intervjuade en tredjedel av all personal på gården.

4.6 ETISKA ÖVERVÄGANDEN

I vår uppsats valde vi att inte namnge någon av intervjupersonerna för att på så sätt försvåra för andra att identifiera dem och därigenom ge dem den anonymitet som deltagare i vetenskapliga studier kan anses ha rätt till. Vi valde även att ta bort sådana berättelser som intervjupersonerna delade med sig av som riskerar att avslöja vem som berättat dem eller där personerna i berättelsen lätt kan identifieras, till exempel då de berättade om enskilda individer. Då vi intervjuade en man och en kvinna ur personalen, har vi även använt oss av

ett könsöst pronomen; hen, i relation till deras uttalanden för att inte röja deras identitet i uppsatsens resultat- och analyskapitel.

Då ungdomar som ställer upp i vetenskapliga studier är under arton år och alltså ännu inte är myndiga, rekommenderas man i regel att informera deras vårdnadshavare om studien. Man bör även få samtycke till deras deltagande genom dessa personer (Kvale 2009). Efter diskussioner med vår handledare beslutade vi dock att ett sådant åtagande skulle ta allt för mycket tid från studien. Dessutom skulle det vara svårt att genomföra rent praktiskt, eftersom vi inte på förhand visste vilka ungdomar som skulle komma att delta i våra intervjuer. Vi valde dock att utforma en blankett med kort information om studien och dess syfte samt hur den kommer att användas då den är färdig som vi delade ut till ungdomarna vid intervjutillfällena (BILAGA 1). Vår tanke var att de på så sätt kunde förmedla sitt deltagande och informationen om vad det innebar till sina vårdnadshavare. Att det är svårt att garantera total anonymitet då man gör intervjuer i grupp var något som vi också var noga med att skriva med i blanketten. Detta för att göra ungdomarna uppmärksamma på att personal och andra ungdomar kan få vetskap om att de deltagit i studien genom andra än oss. Vi valde att även ge denna blankett till de vuxna intervjudeltagarna. Innan vi inledde intervjuerna, både de enskilda med personalen och de i grupp med ungdomarna, gick vi muntligt igenom den etiska information som beskrevs i etikblanketten för att möjliggöra för personerna att ställa frågor om innehållet.

De inspelningar som gjordes under intervjuerna kommer att raderas då de inte längre behövs för arbetet med uppsatsen, ett ställningstagande som också kan vara viktigt ur ett etiskt perspektiv (Kvale 2009).

4.7 METODREFLEKTIONER

Då man använder sig av intervjuer för att samla information är relationen mellan den som intervjuar och den som intervjuas av stor betydelse för vilka svar man ska få. I regel är personer villiga att öppna sig mer allt eftersom man bygger en djupare relation med dem (Cederborg 2005). Att enbart träffa informanterna vid ett tillfälle är därmed något som skulle kunna kritiseras i vårt val av metod. Man hade kunnat göra detta på ett bättre sätt genom att ha genomfört intervjuer med samma personer vid flera tillfällen. Detta hade även kunnat bidra till att man hade kunnat granska hur konsekventa informanterna var i sina svar och på

så sätt också förbättrat vår studies reliabilitet (Larsson m fl 2005). Utifrån de tidsbegränsningar vi arbetade under ansåg vi dock inte att detta var lämpligt att genomföra eftersom andra delar, så som analys, hade riskerat att bli bristfälliga.

På grund av vår snäva tidsram för uppsatsen var vi också tvungna att genomföra djupintervjuerna med personalen direkt efter varandra. I och med detta hade vi ingen möjlighet att redigera vår intervjuguide, vilket eventuellt hade kunnat leda till ett bättre resultat. Vi var i samma sits då vi gjorde våra gruppintervjuer med besökarna på gården. I detta fall skulle vi än mer behövt redigera intervjuguiden inför andra intervjun, då vi märkte att frågorna vi ställde inte mottogs på förväntat sätt. Trots detta anser vi ändå ha fått in tillräckligt material för att kunna skriva vårt resultat och genomföra vår analys.

5. RESULTAT OCH ANALYS

Nedan kommer vi att redogöra för de resultat vi kommit fram till utifrån intervjuerna med personal och besökare på Syltes fritidsgård. Vi tyckte oss vid bearbetningen av det insamlade materialet kunna urskilja fem olika kategorier som på olika sätt besvarar uppsatsens huvudsakliga frågeställning och resultatet kommer att redovisas utifrån dessa. Vi har valt att inte dela upp resultaten från ungdomars respektive personalens utsagor, utan redovisar dem tillsammans i löpande text eftersom vi anser att det ger en bättre möjlighet att relatera deras utsagor till varandra på ett mer sammanhängande sätt. Efter varje presenterad kategori av resultat följer en analys av dess innehåll utifrån uppsatsens teoretiska utgångspunkter och den tidigare forskning som presenterats.

5.1 GENUSNORMER PÅ FRITIDSGÅRDEN

Med genusnormer syftar vi här till den beskrivning av begreppet som ges under "Normbegreppet" i uppsatsens teoretiska del (sid. 11). Då alla typer av verksamheter kan sägas innefatta ett antal normer som utgör någon typ av grund för dess arbete, anser vi att det kan vara värdefullt att börja resultatdelen med att ge en beskrivning av de normer som vi tyckte oss kunna utläsa ur empirin. Vi hade också en tanke om att detta kan ge läsaren en tydligare bild av fritidsgården och arbetet som bedrivs där.

5.1.1 AKTIVITETERNAS GENUSNORMER

På det stora hela tycker vi oss kunna utläsa en tanke från personalens sida om att man vill arbeta för att inte göra specifika aktiviteter till vare sig typiskt tjejtigt eller killigt på fritidsgården. De har tankar om att försöka hålla aktiviteter så könsneutrala som möjligt. Ett konkret exempel på detta var när en av fritidsledarna berättade om att de ibland anordnar frågesport för ungdomarna. Man är i valet av tema till dessa noga med att välja neutrala teman som till exempel tecknade TV-serier och liknande. Man har också tankar om att vissa aktiviteter måste finnas på fritidsgården även om de generellt sett kan uppfattas som särskilt killiga, till exempel biljard. Detta försöker man lösa och arbeta mot att göra mer könsneutralt genom att aktivt involvera tjejerna i dessa. Vidare berättades att man vid inköp av material till gården alltid försöker tänka på att det ska vara något som kan vara roligt för alla, oavsett kön, även om det kanske typiskt sett anses vara tjejtigt eller killigt. Som exempel gav en av

fritidsledarna att de, när de köper in saker till smycketillverkning, köper in sådant material som kan dra till sig såväl killar som tjejer.

Vi frågade ungdomarna om de ansåg att det fanns lika mycket för killar som för tjejer att göra på fritidsgården. Vi märkte att detta tolkades som att vi undrade vad tjejer respektive killar brukar sysselsätta sig med. Så här svarade en av tjejerna under gruppintervjun:

”Vi gör ju mest samma saker, vad killar gör. Fast kanske vi tjejer, vi spelar inte Playstation 3. Fast andra saker gör vi likadant faktiskt.”

Detta visar enligt oss på att det finns vissa aktiviteter på gården som fler killar än tjejer ägnar sig åt. Det ger dessutom uttryck för att det inte nödvändigtvis är så att någon aktivitet ses som typiskt tjejig eller killig, utan att alla kan ägna sig åt alla olika aktiviteter som finns tillgängliga utan att det uppfattas som avvikande. Under intervjuerna gavs också uttryck för att det finns vissa aktiviteter som fler tjejer än killar ägnar sig åt, men att även killarna är välkomna att delta om de är intresserade. Så här sa en av fritidsledarna:

”Det är la övervägande tjejer som går in i köket och vill hjälpa till. Så... Men det händer ju ibland att någon kille vill det också. Och då får de göra det.”

5.1.2 ANALYS

Utifrån det ovan redovisade resultatet tycker vi oss kunna se att det finns en tanke hos fritidsledarna om att normerna som gäller genus på fritidsgården skiljer sig från de som existerar i samhället utanför. Man visar en medvetenhet om att de aktiviteter som man anser vara ett måste på en fritidsgård, i det här fallet biljard, av samhället ses som något som främst killar ägnar sig åt. Vi tolkar det som att biljarden under fritidsgårdens historia eller personalens erfarenhet har blivit en socialt konstruerad självklarhet och något som man därför inte ifrågasätter. Den socialt konstruerade normen som säger att det är främst killar som ägnar sig åt biljard, är något som dock ifrågasatts på denna gård. Detta har lett till att man arbetar för att omkonstruera normen så att biljardspel blir något som kan förväntas även av en tjej. Om man sedan tittar tillbaka på den definition vi gett normbegreppet (sid. 11) kan vi också se att de förväntningar som normer innehåller även kan styra våra intressen. Därmed menar vi att personalen, genom sitt arbete med att dekonstruera de stereotypa

förväntningarna kring biljard som en typisk aktivitet för killar, också skulle kunna leda till ett ökat intresse för denna aktivitet från tjejernas sida. Samma sak tycker vi oss kunna se i personalens tankar om smyckeproduktionen som de köper in material till på gården. Här försöker man istället bygga upp ett intresse bland killarna på gården för det som enligt den samhälleliga normen ses som typiskt tjejigt. Personalens sätt att se på vad tjejer och killar bör ägna sig åt, skiljer sig enligt dem från den generella bilden som finns i samhället. Detta kan man tolka som att de tar vara på den särskilda möjligheten att förmedla olika sätt att se på världen till de unga, som Trondman (2000) menar att just fritidsledare har genom sin dagliga närvaro i deras liv.

Det står klart att personalen värnar om att dekonstruera traditionella genusnormer, för att ungdomarna ska kunna vara mer fria i sitt val av aktiviteter utan att riskera att uppfattas som avvikande. Man kan dock se att de faktiskt även skapar nya normer, eftersom man antyder att det krävs en viss eftertanke för att hitta material att köpa in till gården. Att materialet ska kunna vara roligt för både killar och tjejer tolkar vi som att det finns en outtalad, och kanske omedveten, tanke om att vissa saker trots allt inte är lämpliga för personer av ett visst kön. Eftersom det är personalens bild av vad som anses som lämpligt för båda könen som avgör vad som köps in, finns en möjlighet att deras tankar förs över till ungdomarna. Om det sedan påverkar ungdomarnas sätt att se på genusnormer beror dock enligt Connell (2003) på om de väljer att acceptera och internalisera dem.

Utifrån det ovan givna resonemanget har ungdomarna flera, delvis motstridiga, genusnormer att förhålla sig till. Genom sin närvaro på gården krävs troligtvis en större reflexivitet från deras sida, än om de enbart hade haft generella samhälleliga normer att förhålla sig till. Enligt Sernhede (1996) har de nämligen inte enbart fördelen att de är fria att välja mellan de två sociala sammanhangens värderingar. De är också tvungna att göra ett ställningstagande som kräver viss reflektion. Detta behov av reflektion och ställningstagande som ungdomarna ställs inför är något som är utmärkande för ett senmodernt samhälle (Lindgren 2007).

Sammanfattningsvis anser vi att man på fritidsgården arbetar med tankar om genus och ser det som något viktigt. Detta kan kopplas till Berggrens (2000) tanke om att vi beroende av kön hänvisas till olika fritidsaktiviteter. Det kan också relateras till hans påstående om att fritid

faktiskt är att ses som en genusfråga, och att det även i någon mån är så man ser på den på den aktuella gården.

5.1.3 BETEENDETS GENUSNORMER

Det framkom flera olika faktorer som ansågs vara typiskt killiga respektive tjejiga, då det handlar om hur man är och förväntas bete sig. Dessa faktorer har inte rakt ut uttalats som normer eller bilder av genus, men i sitt sammanhang anser vi oss se relativt tydliga bilder av dessa. Det kan till exempel handla om att intervjupersonen fick en fråga som denne besvarade genom att förklara en situation och i svaret ansåg vi oss kunna utläsa det vi kallar genusnormer. Majoriteten av personalens uttalanden om ungdomarna handlade om hur killar och tjejer beter sig och förväntas bete sig mot varandra, snarare än hur de är som individer. Vi tycker oss kunna utläsa att det finns klart skilda förväntningar på killar och tjejer. Det handlade till exempel om hur de utformar aktiviteter för ungdomarna. Det är särskilt tydligt i de aktiviteter som genomförs under gårdens årliga kärleksvecka. Då ungdomarna skickas iväg på blinddate är det killen som förväntas uppvakta tjejen. Det är dessutom alltid personer av olika kön som skickas iväg på date tillsammans. Detta innebär dock inte att personalen är negativt inställda till samkönade par, de uttryckte sig snarare positiva till sådana flera gånger under våra intervjuer. De berättar att det ofta har funnits öppna tjejpar på gården men att de däremot aldrig haft några killar som öppet varit ett par. Att så är fallet är något som en av de fritidsledare som intervjuades rent av beklagar:

”Så att fortfarande är det så, tyvärr, att... Nej, man får inte vara bög”

Det har också hållits en flirtskola där ungdomarna har fått lära sig om olika sätt att flörta beroende på om man är tjej eller kille. Däremot uppmuntras de unga att kramas med varandra, ofta och mycket, oavsett kön. Till skillnad från blinddaten är kärleksveckans kramtävling öppen för deltagande par av samma kön. Utöver synen på ungdomarnas interaktion har vi även kunnat utläsa en bild av att personalen upplever tjejer som försiktigare än killar och att killarna på gården tenderar att vara mer dominanta än tjejerna. Vidare uttalades att killar är mer benägna än tjejer att fuska, att de är mer svårpratade än tjejer samt att de gärna vill vara bättre på sport än tjejer och har svårt att acceptera när så inte är fallet, om en tjej till exempel vinner över dem i biljard.

När ungdomarna själva kom till tals handlade det till skillnad från de vuxnas uttalanden överhuvudtaget inte om hur killar och tjejer beter sig mot varandra. De killar som deltog i vår studie gav klart och tydligt uttryck för att de i regel inte funderar över eller bryr sig speciellt mycket om hur en kille ska vara eller hur en tjej ska vara. Tjejerna höll med killarna i detta avseende men till skillnad från dem kunde tjejerna trots det ge konkreta exempel på och generella uttryck för hur tjejer och killar i allmänhet är eller ser ut. Man kan se att de ansåg att det finns tydliga skillnader mellan killars och tjejers sätt att vara. Så här uttryckte en av tjejerna sig:

”Men tjejer är... tjejerna de... Vad jag tycker... De bryr sig mycket om sitt utseende. Och... Kroppen och att man ska ha stora bröst och så... Och killar de typ... Bryr sig mer om deras coolhet och keps. Vad jag vet. För de måste alltid ha på sig den och jag tycker... Varför måste man ha en sån på sig... Hela tiden?”

I intervjun med tjejerna framkom uttryck för ytterligare skillnader som de anser finns mellan könen. De tyckte bland annat att killar är vildare än tjejer, att de sköter sig sämre, att de är sämre på att lyssna och mindre mogna än tjejer. När det gällde kläder ansåg de att killar, men inte tjejer, kan ha häng och att tjejer till skillnad från killar helst ska ha tigha byxor. Ungdomarna berättade också att de ogärna diskuterar sina funderingar om tjejtigt och killigt med fritidsgårdens personal, föräldrar eller andra vuxna utanför gården. Om man valde att prata med någon ansåg både killarna och tjejerna att det var kompisarna man helst vände sig till. Detta stämmer också med personalens uttalanden. De menade att samtalen främst handlar om frågor omkring att bli vuxen, de gånger som ungdomarna väljer att komma med sina funderingar till dem.

Sammanfattningsvis skulle vi vilja säga att man utifrån det ovanstående kan se att killar och tjejer har både likheter och skillnader. Ett uttalande från en av de vuxna intervjupersonerna som vi tyckte visade detta på ett särskilt bra sätt var:

”Tjejerna kommer ju och kramar och slänger sig runt halsen på en och så... För att de ser en, istället för att säga hej. Killarna, det är likadant. Sen finns det dem killarna som kommer med en... med en knytnäve... i magen, så, det är också en kram! Och en kommer då och tar tag runt nacken på dem då, och så, det är en kram fast en helt annan slags kram. Men det är en kram.”

5.1.4 ANALYS

Även om intervjupersonerna inte själva nödvändigtvis kopplar ihop sina tankar om killar och tjejer med hur de ser på genusnormer, kan vi utifrån det ovan presenterade resultatet se att relativt tydliga bilder av normerna har kommit att konstrueras under samtalet. Precis som Johansson (2006) menar tillskrevs dessa konstruktioner mening genom den språkliga interaktionen mellan oss och intervjupersonen. En språklig konstruktion är alltid beroende av den sociala kontexten. Därför vill vi också trycka på att bilden kunnat se annorlunda ut om intervjupersonerna befunnit sig i ett annat socialt sammanhang. Utifrån de konstruktioner av genusnormer som faktiskt uppstod kan vi se att Connells (2003) uppfattning om att en uppdelning av könen i endast två kategorier, tjejer respektive killar, ofta leder till att skillnader inom könen utesluts. Detta anser vi också stämmer in här eftersom några tankar om individuella skillnader faktiskt inte togs upp under samtalen. Normerna som konstruerats kring de olika könen beteenden utgör dock, enligt oss, inga rigida ramar för hur man ska bete sig på gården. Normbrytande beteende straffas inte med negativa reaktioner, något som Nelson (2005) annars menar är mycket vanligt. Vi tolkar det snarare som att personalen upplever det som positivt då ungdomarna vågar bryta mot samhällets normer, när det gäller de genusnormer som begränsar deras valfrihet i till exempel valet av partner. Detta tolkar vi som att personalen kan bidra till att ge de unga tillgång till alternativa beteendemönster, vilket enligt Nelson (2005) är en viktig del i arbetet med genusperspektiv. Ett hinder för detta skulle dock kunna vara den ovilja som ungdomarna beskriver vad gäller att prata med personalen om genusfrågor. Detta kopplar vi till Sernhedes (1996) tankar om unga och senmodernitet, där han menar att unga idag är mer beroende av varandra i sitt identitetsskapande. I det här fallet syftar vi mer specifikt på skapandet av könsidentitet. Eftersom de också uttrycker att de inte gärna pratar med sina föräldrar om dessa frågor, kan

också hans tankar om att föräldrar idag inte har samma möjlighet att fungera som förebilder och guider in i vuxenvärlden, vara en möjlig konsekvens av ungdomarnas tankesätt.

Sammanfattningsvis tycker vi oss i analysen kunna se att genusnormerna kring aktiviteter respektive beteende skiljer sig åt. Vad gäller aktiviteternas genusnormer verkar gränserna mer flytande och otydliga, än beteendets som verkar vara tydligare vad gäller vad som är tjejtigt respektive killigt. Enligt oss kan detta bero på att personalen på fritidsgården verkar föra ett mer medvetet arbete med genusperspektiv när det gäller aktiviteterna på gården än när det handlar om normerna kring könets beteende. Även om ett arbete med att försöka hålla normgränserna relativt öppna ger ungdomarna större möjligheter att välja hur de själva vill vara, riskerar en sådan valfrihet enligt Sernhede (1996) att skapa ångest hos ungdomar eftersom de ställs inför fler krav att göra ställningstaganden än om det hade konstruerats tydligare gränser mellan genuskategorierna. Johansson (2006) menar att de socialt konstruerade gränserna mellan könen kan hjälpa oss att förstå oss själva och världen. Alltså kan de öppna normgränserna vara både positiva och negativa.

5.2 TJEJPERSPEKTIV I MIXAD GRUPP

I intervjuerna med fritidsgårdens personal framkom tydligt tankar om att man arbetar ur ett tjejperspektiv och att killarna helt enkelt får anpassa sig till detta. Så här beskrev en av våra vuxna intervjupersoner det:

”Vi tänker alltid ur ett tjejperspektiv. /.../ Mjuka kuddar... Alltså som man kan symbolisera till tjejer. /.../ Killarna kommer ändå.”

Man kan tydligt se att personalen har en klar ambition om att inreda fritidsgården med saker som de förknippar med tjejer. Det är också ett tydligt fokus att det är just tjejerna som ska uppleva miljön som mysig och trevlig. Det kan här vara värt att nämna att ungdomarna som deltog i våra gruppintervjuer inte nämnde fritidsgårdens inredning överhuvudtaget.

Personen som uttalade citatet ovan tyckte till och med att man har lyckats få gården så tjejtig att där bara luktar ”parfym och deodorant”, att man ibland nästan skulle behöva främja killandan på gården med ”en braskit och svettiga strumpor”.

I vårt material kan vi utläsa en del om vad detta tjejperspektiv innehåller. Precis som vi beskrev under punkt 5.1.1 innebär det till exempel att man kan behöva hjälpa till att stärka

tjejerna och därigenom hjälpa dem att ta mer plats vid biljarden om de inte skulle våga göra det själva. Personalen har bland annat upprättat ett kösystem till biljardbordet som syftar till att underlätta för tjejerna att spela, eftersom de märkt att killarna lätt lämnar tjejerna utanför om de får obegränsat med speltid. En av fritidsledarna sa också att man ibland får vara lite ful och lura tjejerna att spela biljard genom att erbjuda sig att spela med dem. Hen menade att man som personal lättare kan be killarna att stiga åt sidan och på så sätt ge tjejen i fråga plats. Hen upplevde också att dessa metoder faktiskt har gett resultat och att de nuförtiden vågar spela mer och oftare.

Personalen berättade också att man är noga med att det alltid ska vara både tjejer och killar som deltar i de särskilda aktiviteter som man anordnar. När man anordnar läger ställer man till exempel upp ett krav om att lika många killar som tjejer åker med. Skulle det vara så att åtta killar och sju tjejer anmäler intresse för att åka med så stänger man möjligheten till intresseanmälan för killar och låter enbart en tjej anmäla sig till den sista platsen. Man berättade också att det i vissa aktiviteter kan vara svårt att få en så jämn fördelning som på läger, till exempel då man anordnar fotbollsturneringar, men man försöker alltid få minst en tjej att delta i varje lag. Det fanns också exempel i intervjuerna med personalen som visar på att man, åtminstone ibland, gärna framhäver det kvinnliga i typiskt mansdominerade aktiviteter. När man visar fotboll och sätter upp planscher på kända fotbollsspelare väljer man till exempel att sätta upp större bilder på de kvinnliga spelarna än på de manliga.

5.2.1 ANALYS

Genom att arbeta utifrån en tanke om att tjejer behöver hjälp för att ta lika mycket plats i verksamheten som killarna, konstruerar man också en bild av tjejer som det underordnade könet. Även om man syftar till att stärka tjejerna genom att hjälpa dem, kan det enligt oss också finnas en risk att man samtidigt förmedlar en bild av att tjejer är svagare. Detta relaterar vi till Magnussons (2003) tanke om att man genom att tillskriva könen olika egenskaper också bidrar till att upprätthålla tanken om att det finns klara, stereotypa skillnader mellan de biologiska könen. Detta kan enligt henne också orsaka att ännu fler skillnader konstrueras. Detta resonemang kan man även se i Börjessons *Flickorna och frigörelsen* (1998). Även genom sättet att inreda gården, mjukt och "fluffigt", utifrån en tanke om att det är sådant som tjejer tycker om konstruerar man förväntningar på vad som

ska uppskattas av tjejer. Detta gör enligt Börjesson också att tanken blir en del av genusnormen för hur en tjej bör vara.

Ett starkt fokus på att arbeta utifrån ett tjejperspektiv kan troligtvis leda till att tjejerna på gården resursmässigt prioriteras mer än på gårdar där ett sådant fokus inte existerar, något som också stämmer med Börjessons (1998) påstående om att detta annars är ovanligt. När man arbetar med ett genusperspektiv i mixad grupp inom en verksamhet är det enligt Nelson (2005) viktigt att både killar och tjejer synliggörs, även om man har sitt främsta fokus på ett av de biologiska könen. Personalen på fritidsgården i vår uppsats lägger enligt oss ett stort fokus på tjejerna medan killarna förväntas att på egen hand kunna göra sig synliga i den miljön som därmed skapas. Enligt oss bidrar detta till att en norm konstrueras om att killar förväntas vara mer självständiga och ha lättare för att ta plats än tjejer, vilket vi också anser kan innebära en viss risk. Om en kille skulle uppleva att han inte har de resurser som krävs för att leva upp till detta och själv hantera situationen riskerar han att hamna i skymundan. Om en kille hamnar i en sådan situation där han känner att han inte kan leva upp till normen genom att kunna hantera situationen på fritidsgården kan det enligt Antonovsky (2005) också bli svårare för honom att förstå de vuxnas sätt att agera och att se vistelsen på gården som något meningsfullt som är värt att lägga energi på.

5.3 ALLA SKA FÅ VARA MED

Det visade sig att fritidsgården ifråga var unik i mer än det avseendet att de har en jämn könsfördelning på gården. Enligt personalen är de nämligen också den enda fritidsgården i staden som inte har separata tjej- och killkvällar. Man har inte överhuvudtaget några aktiviteter där killar eller tjejer inte får delta, alla är alltid välkomna. I början av 2000-talet, när våra vuxna intervjupersoner började arbeta på gården, fanns det både separata tjej- och killkvällar, samt speciella aktiviteter där endast det ena könet tilläts delta. Dessa könsseparata aktiviteter hade emellertid mycket likartat innehåll oavsett om de var för killar eller tjejer. Personalen uttryckte att det ofta var inriktat på sportsliga aktiviteter som de även förknippade med "grabbighet". Exempel på aktiviteter var boxning, klättra på klättervägg eller att se på fotboll eller ishockey. De könsseparata aktiviteterna ledde till att ungdomarna började uppfatta det som mycket negativt att de vissa kvällar inte tilläts komma till gården och umgås med sina vänner. En av fritidsledarna uttryckte att man i personalgruppen då

ansåg att man lika gärna kunde göra allting tillsammans istället, eftersom man ändå gjorde samma saker. Eftersom man redan hade en jämn fördelning mellan killar och tjejer på gården, försökte man fylla ett behov som inte fanns. Med anledning av detta togs de könsseparata aktiviteterna bort. Man skulle dock kunna tänka sig att återinföra dessa aktiviteter om man i framtiden skulle märka att behovet finns. Sådär uttryckte en av de vuxna intervjupersonerna sig:

*”Vi får hit så mycket tjejer ändå. Så att vi... Vi behöver inte ha det. /.../
Ungdomarna förlorar på det själva. /.../ Alltså när det är killkväll här
så får tjejerna vara hemma. Och tvärtom. /.../ När det var tjejkväll då
stod ju killarna här utanför och hängde en hel kväll. Så det...
Naturligtvis ville alla ha bort det. Både tjejerna och killarna ville ha
bort det och vi tyckte det var bra att vi fick bort det.”*

Personalen berättade om de anledningar som de anser finns till att andra fritidsgårdar har könsseparata aktiviteter. Den främsta anledningen till att de har tjejkväll upplevde personalen vara att locka fler tjejer till fritidsgården och att det också finns en tanke om att stärka tjejernas position på gården. Killkvällarna ansåg man växa fram som ett komplement för att det skulle bli rättvist för alla ungdomarna. Detta var i alla fall anledningen till att just Syltes fritidsgård startade killkvällar en gång i tiden. Personalen gav uttryck för att det helt enkelt inte finns några anledningar till att locka fler tjejer till just deras fritidsgård, genom att anordna tjejkvällar. Därmed finns inte heller något behov av att anordna killkvällar för att skapa rättvisa. Personalen är dock medvetna om att det inte ser ut såhär på andra fritidsgårdar i staden och kan se att dessa könsseparata aktiviteter faktiskt kan fylla en funktion, speciellt i mer invandratäta* områden.

*Invandrarbegreppet kan vara känsligt att använda. Det är dock inte våra egna ord utan vi har valt att använda de uttryck som intervjupersonerna använde. Vi vill också påpeka att vi under intervjuens gång tyckte att vi fick en tydlig bild av att det man syftade till var snarare kulturell än etnisk härkomst.

”När jag jobbade på den invandrartäta... då hade vi ju tjejkvällar. Och då var de (killarna, vår anm.) ju avig på att de inte fick ha nåt. Men det var ju för att tjejerna fick ju aldrig komma till fritidsgården annars. Jag menar storebröder och mammor och pappor, de fick ju inte gå helt enkelt. Så att då skulle det vara killfritt.”

Sedan man tog bort de könsseparata aktiviteterna har aktiviteterna inom verksamheten istället byggt på en tanke om att ”alla kan vara lika bra, oavsett kön”. Till exempel berättade en av fritidsledarna att hen nyligen skickat ut en inbjudan till andra fritidsgårdar i staden att vara med på Guitar Hero-turnering, där hen medvetet valt att belysa att detta är en aktivitet där det inte spelar någon roll om man är tjej eller kille.

Under intervjuerna med ungdomarna uttryckte även de att de tycker att det är positivt att gården inte har könsseparata aktiviteter och att det rent av skulle bli sämre på gården av att ha sådana. Tjejerna menade till exempel att det kunde bli väldigt tyst och tråkigt utan killarna på gården. Detta uttalande av en av tjejerna visar tydligt att tjej- och killkvällar inte är något man saknar:

”Då blir det ju lite konstigt om man inte får gå till fritidsgården då. Om man kanske inte vill vara själv eller någonting. Man kommer ju alltid hit för att träffa kompisar och så. Fast det går ju inte eftersom... Om det är kill- och tjejkväll. Och oftast tjejer, de brukar ju ha många killkompisar och killar brukar ha många tjejkompisar.”

Killarna uttryckte också att om man inte fick gå till fritidsgården skulle man inte ha lika många jämnåriga att prata med och att vardagen skulle bli tråkigare de dagar man inte var välkommen på gården. När vi frågade vad man skulle sysselsätta sig med när man inte kunde gå till gården, blev svaret följande:

*”(Kille 1:) Suttit hemma och... Ruttnat. Jag vet inte.
(Kille 2:) Jag hade nog spelat dator. Det hade varit mycket mindre kontakt.”*

Trots att ungdomarna var negativt inställda till könsseparata aktiviteter kunde de ändå se några tänkbara fördelar med sådana. Till exempel uttryckte både tjejer och killar att det hade kunnat vara ett tillfälle då man kunde prata om typiska tjej- respektive killgrejer. Killarna preciserade inte närmare vad de menade med killgrejer, men tjejerna nämnde mens och pubertet som något de tyckte var typiskt tjejsnack, då de upplevde att killarna inte tar dessa saker på allvar. Vidare antydde tjejerna att det ibland kunde vara skönt att ha det lite lugnt och tyst på gården.

Sammanfattningsvis kan man se att det fanns en tydlig samstämmighet bland samtliga av våra intervjupersoner om att det inte finns något behov av att ha separata tjej- eller killkvällar på fritidsgården. Man tyckte till och med att det är bra att det inte finns, att det är bra att alla är välkomna alltid. Dock framkom en viss ambivalens i inställningen då det uttrycktes att det skulle kunna finnas potentiella fördelar med att anordna separata aktiviteter för tjejer respektive killar.

5.3.1. ANALYS

Enligt Nelson (2005) är det viktigt att noga tänka igenom syftet med att ha kill- och tjejkvällar inom en verksamhet. Under den period då man på fritidsgården i vår studie hade sådana aktiviteter började personalen, i och med ungdomarnas ifrågasättande av dem, att fundera över just detta. Det de kom fram till, i kombination med de ungas åsikter i frågan, ledde till att en bild konstruerades av att behovet faktiskt inte existerade och att något syfte därmed inte fylldes i verksamheten. En mer medveten tanke om att alla kan vara lika bra oavsett kön och att man istället borde anpassa sina aktiviteter efter det tog form. Enligt oss tycks denna tanke dock ha funnits redan tidigare, om än outtalad, eftersom de könsseparata aktiviteterna redan innan hade samma innehåll för både tjejer och killar. Vi menar alltså att även om fritidsgårdens aktiviteter efter insikten tog en annan form så ändrades inte de förväntningar om vad killar respektive tjejer kan vara kapabla till. Vi kan också se, utifrån de aktiviteter som förekom under tjej- och killkvällarna, att dessa inte byggde på några könsstereotypa bilder av könen, vilket Börjesson (1998) annars menar är en risk när man bedriver könsspecifika projekt. Detta motsäger dessutom Berggrens (2000) tankar om att vi hänvisas till olika typer av fritid beroende av kön.

När intervjupersonerna talade om att det skulle kunna vara lättare att prata om vissa saker om det befann sig personer av samma kön på fritidsgården, tolkar vi det som att det konstrueras en bild av att tjejer och killar har olika behov och förmågor att tala om olika saker. Tjejerna beskrev till exempel att de inte har några förväntningar på att killar ska kunna föra samtal om pubertet och mens. Eftersom vi i vår definition av normer också menar att de förväntningar som finns på oss kan bidra till att forma våra intressen skulle detta möjligtvis också kunna leda till att killarna inte heller intresserar sig för dessa ämnen.

Vi tycker oss vidare kunna se att fritidsgården motverkar det som Giddens (1996) kallar för "det sociala systemets urbäddning". Med detta menar han att vi i dagens senmoderna samhälle har lyfts ur vårt lokala sammanhang eftersom vi, genom att inte längre behöva befinna oss i varandras fysiska närhet för att umgås, kan ha relationer till och kommunicera med människor över en större geografisk yta. Eftersom fritidsgården utgör en viktig samlingsplats för ungdomarna i området och enligt dem själva leder till att de spenderar mindre tid hemma och framför datorn, blir de också mer beroende av sitt lokala sammanhang. Detta anser vi vara något positivt eftersom det leder till att de har nära till sitt sociala nätverk. Eftersom delaktighet i ett socialt sammanhang kan påverka känslan av hanterbarhet anser vi också att detta skulle kunna bidra en starkare KASAM.

5.4 STRUKTURELLA OCH ANDRA FÖRUTSÄTTNINGAR

Förutom arbetet som bedrivs inne på fritidsgården av personalen och tillsammans med ungdomarna som besöker den, framkom en del andra faktorer som intervjupersonerna ansåg har betydelse för det höga antalet tjejer som kommer dit. Området som fritidsgården ligger i ansågs vara en bidragande orsak. Personalen berättade att området är "tacksamt" att arbeta i, i det avseendet att områdets befolkning som sådan är relativt jämfördelad när det gäller kön. Att det finns ungefär lika många killar som tjejer ger sannolikt bättre förutsättningar att få en jämn könsfördelning bland fritidsgårdens besökare än om det till exempel hade funnits mycket mer killar. Intervjupersonerna pratade också om att det bor ungefär lika många svenskar som invandrare* (se sid. 36) i området och att det också är en bidragande faktor. Man relaterade detta till området där fritidsgårdens systergård ligger som är betydligt mer invandrartätt. Där har man haft stora svårigheter att få tjejer att besöka

gården, då detta många gånger inte varit accepterat av föräldrar till ungdomarna i området. Så här uttryckte en av fritidsledarna sig om området:

”Sen är det ju området här också ju, att det är... Det bor... i skolan går det lika många svenskar som invandrare... /.../ Det är inte så att vi bara har svenskar här, utan det är ungefär fifty-fifty där också.”

Som synes handlar citatet ovan främst om att området har en jämn fördelning av svenskar och invandrare. Vi har dock valt att tolka det som att ”där också” syftar till att det även är en jämn fördelning mellan könen, eftersom det var vad vårt samtal med intervjupersonen huvudsakligen handlade om.

Under intervjuerna kom även en tanke fram om att tidigare generationer av fritidsgårdsbesökare satt spår i samhället, som fortsatt att påverka verksamheten även efter att de slutat besöka den. Att gården har många tjejer som besöker den är inget nytt fenomen just här. Vi tycker oss kunna utläsa en tanke om att det faktum att gården under en längre tid har haft ett gott rykte om att vara en bra plats för både killar och tjejer bland områdets invånare, hos unga såväl som hos vuxna, har bidragit till att det nu är en självklarhet att man besöker den oavsett kön. En av intervjupersonerna menade att det till och med är så självklart att det vuxit fast i väggarna:

*”Jag menar, de har tagit varandra för vad de är, alltså det har varit så tillåtande på något vis. Här. Som jag inte har sett någon annanstans.
Så att det sitter i väggarna på nåt vis.”*

Något annat som lyftes fram i intervjuerna var fördelen med att verksamhetens lokaler ligger i direkt anslutning till skolan. Man menade att detta gav en möjlighet att få en naturlig kontakt med och bygga upp relationer till alla de ungdomar som bor i området och inte enbart de som redan tar sig till fritidsgården. Det faktum att många av besökarna kommer från skolan och känner varandra genom det, var något som ungdomarna ansåg bidra till att fler tjejer kom dit än till andra gårdar eftersom alla redan känner varandra. Det kan man bland annat se i detta uttalande från en av de unga killarna vi intervjuade:

”Alla känner alla här, typ. I alla fall på Syltes fritidsgård. /.../ Alla kommer från Sylteskolan, så...”

5.4.1 ANALYS

Då Sylte beskrivs som ett område där flera olika typer av kulturer och traditioner samexisterar anser vi att det är sannolikt att den kulturella kontext som bostadsområdet utgör har påverkats av flera olika tankeriktningar. Att olika kulturer existerar tillsammans innebär enligt oss också att de måste förhålla sig till varandra på något sätt. Att det lilla lokala samhället blivit influerat av flera olika kulturer och traditioner innebär att reflektioner och ställningstaganden blir nödvändiga, vilket också innebär att man tvingas ifrågasätta det som tidigare var självklart. Ungdomarna som besöker områdets fritidsgård lever under sådana förutsättningar att de har goda möjligheter att ha förmåga att hantera och anpassa sig till det som upplevs som annorlunda. Detta är något som Sernhede (1996) också menar att ungdomar i det senmoderna samhället är bättre på än tidigare generationer av ungdomar. Vi tolkar detta, i kombination med det faktum att alla känner varandra sedan tidigare, som bidragande faktorer till att ungdomarna på fritidsgården i området umgås med och accepterar varandra oavsett kön.

Vi nämnde även i resultatdelen att det finns en positiv bild av fritidsgården i området, som tros ha vandrat genom flera åldersskullar och som också spridit sig genom hela området och även till andra delar av staden. Om så är fallet har en positiv bild någon gång uppenbarligen konstruerats och sedan fortsatt att reproduceras över tid. Detta visar också på att den positiva bilden inte enbart är beroende av det arbete som läggs ned på gården utan också av att någon för vidare kunskapen om detta. Även om den positiva bilden av gården grundlagts tidigare menar vi att det är viktigt att man fortsätter med att arbeta för att förmedla en positiv bild av verksamheten, eftersom en socialt konstruerad bild som denna alltid kan komma att omskapas (Johansson 2006).

5.5 TRYGGHET OCH "TOUGH LOVE"

Det faktum att de flesta känner varandra, som vi nämnde ovan, beskrevs också leda till en trygg miljö på fritidsgården. Just att skapa en trygg miljö för ungdomarna var något som personalen på fritidsgården uttryckte är av högsta prioritet. En av fritidsledarna menade att det är mycket viktigt att ungdomarna ska känna sig trygga med att komma till gården och att de aldrig ska behöva känna sig rädda eller oroliga inför att besöka gården, oavsett ålder och

kön. Hen upplevde också att de lyckats bra med att uppnå detta mål. Intervjupersonen ifråga menade att om en ungdom känner sig trygg, vågar denne också ta plats. Såhär sa hen:

”Och det markerar vi jättehårt, alltså att alla ska känna sig trygga här. Det är jätteviktigt. Så att, och då så ska alla få plats.”

En faktor som sågs som en starkt bidragande orsak till att trygghet skapas var att personalen håller mycket hårt på de regler som är uppsatta inom verksamheten. Könsord är totalförbjudet till exempel och om man inte fixar att följa reglerna får man gå ut från gården och tillåts inte komma tillbaka mer den dagen. Normbrytande beteende kring respekt följs således av negativa sanktioner från personalen. Fritidsledaren ifråga uttryckte att de har få, men orubbliga regler som gäller alla, utan undantag:

”Vi tolererar inga dumheter, vi tolererar ingenting, vare sig från tjejer eller från killar.”

Ytterligare en faktor som nämndes under intervjuerna med personalen och som ansågs bidra till den trygga miljön var att man satsar hårt på att alla ska vara accepterade och att man inte behöver vara på något speciellt sätt. Negativa anmärkningar gentemot varandra är otillåtna, såväl för personal som för ungdomar. Trots denna stränga attityd mot ungdomarna gällande gårdens regler, är man också noga med att uttrycka värme och kärlek. I intervjuerna med personalen kom fysisk kontakt i form av kramar upp som ett återkommande tema och att ungdomarna kramar varandra och personalen beskrevs som dagliga inslag på gården. Man trodde även att detta fokus på att skapa en trygg miljö på fritidsgården är en starkt bidragande orsak till att så många tjejer väljer att komma till gården:

”Vi har varit jävligt tuffa. I vårt sätt mot ungdomarna. /.../ Sedan finns det nog ingen som... Som springer och kramar dem mer än vad jag 'Kalle' gör, va. De kommer och kramar oss också, va. /.../ Hade vi varit ostrukturerade och att vi hade släppt på grejer och sådär... Ja, då hade det ju blivit rena vilda västern här och naturligtvis hade tjejerna då dragit öronen åt sig och inte kommit.”

Kombinationen av värme, trygghet och strikta regler väljer vi i denna uppsats att kalla för ”Tough Love”. Vi ser det som att värmen och kärleken från personalens sida legitimerar en

hård styrning, eftersom man samtidigt visar att man vill ungdomarna väl. En av fritidsledarna uttryckte till och med att det är just denna kombination som "är hemligheten" i fritidsgårdens framgångar med tjejbesökare.

5.5.1 ANALYS

För att se vilka positiva konsekvenser som "tough love" och den trygghet det skapar på gården, kan leda till anser vi att det kan vara relevant att relatera det ovan beskrivna resultatet till Antonovskys "känsla av sammanhang". Att man är tydlig med vilka regler som gäller och konsekvent i sitt sätt att följa dem, skulle kunna bidra till att informationen man vill ge ungdomarna har goda möjligheter att uppfattas som begriplig. Tryggheten och de relationer som skapas mellan personal och ungdomar tack vare "tough love", i kombination med att alla känner alla på gården menar vi dessutom skulle kunna bidra till en känsla av hanterbarhet. Detta eftersom det sociala sammanhanget kan utgöra ett stort antal möjliga resurser för att kunna hantera de yttre stimuli som reglerna på gården utgör. Om man vill vara en besökare på gården blir det enligt oss också troligtvis meningsfullt för ungdomarna att försöka förstå och hantera de krav som ställs för att man ska få vistas där. Detta tolkar vi som att vistelsen på fritidsgården ger de unga möjligheter att se en mening med att följa regler som sätts upp av vuxna, vilket vi också ser som ett möjligt exempel på Berggrens (2000) tankar om att fritiden idag har en större betydelse för människors meningsskapande än tidigare.

Eftersom ungdomarna inte får börja vistas på fritidsgården innan de fyllt tolv år har dess verksamhet sannolikt ingen möjlighet att påverka ungdomarnas KASAM överhuvudtaget under barndomen. Dock menar Antonovsky (2005) att just ungdomstiden, när de kan börja spendera tid på fritidsgården, kan vara en viktig tid för utvecklandet av KASAM, då denna tid ofta innebär nya krav på ungdomen. Även det faktum att man får börja spendera tid på gården leder till att det finns fler krav på ungdomen än tidigare. Men eftersom man genom sitt arbete främjar deras möjlighet att begripa och hantera dem så minskar risken för att deras tid där på något sätt ska bli ytterligare en sak som är svårbegriplig i den nya värld de kliver in i. Enligt Antonovsky (2005) är det större risk att en ensam ungdoms KASAM utvecklas i en negativ riktning än om en ungdom är en del av till exempel en kamratgrupp eller något

annat socialt sammanhang. Detta gör att vi anser att fritidsgården till och med kan utgöra en typ av skyddsfaktor för ungdomarna.

Eftersom fritidsgårdens regler gäller alla ungdomarna, oavsett om man är kille eller tjej, tolkar vi det som att de är att se som könsneutrala normer. Vi tror att det faktum att alla därmed blir skyldiga att rätta sig efter dem kan leda till att ungdomarna upplevs som en mer enhetlig grupp snarare än som två kategorier av ungdomar, indelade utifrån könstillhörighet. På det sättet anser vi att "tough love" även kan utgöra en byggsten i personalens arbete med att kön ska utgöra en relativt obetydlig del av verksamheten.

5.6 AVSLUTNING

Vi skulle vilja avslutade detta kapitel om vår uppsats resultat med det svar som en av tjejerna som deltog i våra intervjuer gav när vi frågade vad orsaken till att så många tjejer besöker fritidsgården var. Detta svar gav också upphov till namnet som hela vårt arbete sedan döptes till:

"...kanske är det för den goa kladdkakan."

6. SLUTDISKUSSION

För att göra studiens resultat mer överskådligt kommer vi i detta kapitel att ge en kort sammanfattning av resultat och analys utifrån uppsatsens tre frågeställningar. Vi kommer avslutningsvis att beskriva våra tankar om vad detta kan betyda för socialt arbete samt vad man i framtida studier av fritidsgårdar ur ett socionomperspektiv skulle kunna titta närmare på.

Vilka genusnormer grundar sig fritidsgårdens arbete på?

Vi tyckte oss kunna se att genusnormerna som gällde aktiviteter skiljde sig från de genusnormer som rör förväntningar på hur killar respektive tjejer ska bete sig. Personalen verkade föra ett mer medvetet arbete utifrån ett genusperspektiv när det gäller aktiviteterna. Man ansåg att vissa aktiviteter generellt sett är mer bundna till det ena könet, till exempel förknippades biljard med killar. Dock ifrågasätter man i verksamhetens arbete samhällets stereotypa normer och försöker dekonstruera dessa och istället skapa nya, mer könsneutrala förväntningar på killar och tjejer. Vi kunde också se att detta tankesätt verkar ha fått genomslag hos de unga då de ansåg att man kan ägna sig åt alla aktiviteter, oavsett kön, utan att uppfattas som avvikande.

När det gäller normerna kring beteende verkade man ganska omedveten om sina tankar även om relativt tydliga bilder framkom i intervjuerna. Personalens tankar handlade främst om interaktionen mellan killar och tjejer. Man tillskrev killar och tjejer egenskaper som helt klart skiljer sig åt. Samtidigt ställde man sig positiv till att gå utanför normernas ramar. De unga tjejerna uttryckte också tankar om att killar och tjejer är olika. Deras resonemang handlade dock främst om utseende och att killar och tjejer bör klä sig olika. Killarna menade däremot att de inte överhuvudtaget funderar på varken skillnader eller likheter mellan könen.

Vilka attityder och metoder i fritidsledarnas arbete bidrar till den jämna könsfördelningen?

Utifrån de resultat som framkommit tycker vi oss kunna urskilja tre olika metoder och attityder som kan medverka till den jämna könsfördelningen på fritidsgården:

1.) Tankar om att tjejer och killar i flera avseenden är olika går igenom även i fritidsgårdens arbetsmetoder. Personalen menade att deras övergripande metod för verksamheten är att arbeta ur ett tjejperspektiv. De preferenser som man förknippar med tjejer är de som prioriteras högst och killarna förväntas anpassa sig på egen hand. Detta innebär också tankar om att tjejer är socialt underordnade killar och att de behöver hjälp för att kunna ta lika stor plats som dem i en mixad grupp. Genom detta arbets sätt riskerar man dock enligt oss att förstärka stereotypa genusnormer; tjejer som försiktiga och i behov av hjälp, killar som dominanta som vågar ta för sig eftersom det är denna bild som omedvetet kan förmedlas.

2.) En arbetsmetod som fanns på gården, som skiljer den från många andra fritidsgårdar, är att man helt undviker könsseparata aktiviteter. Vi tyckte oss kunna se att det som låg till grund för metoden var en attityd om att alla kan göra allt och vara lika bra på allt, oavsett kön. Även då man tidigare anordnade tjej- och killkvällar var aktiviteterna desamma för båda könen. Detta ser vi som konkreta exempel på målet att aktiviteter inom verksamheten ska vara könsneutrala. Personalen ansåg vidare att de unga skulle förlora på att man anordnade könsseparata aktiviteter, något som ungdomarna höll med om eftersom de vill kunna komma till gården alla dagar den har öppet. Även om det tydligt framkom att personalen och ungdomarna var positiv till att sådana aktiviteter inte fanns, kunde vi se en viss ambivalens i resonemangen. De kunde faktiskt se potentiella fördelar med tjej- och killkvällar.

3.) Knutet till verksamhetens tjejperspektiv fanns också en tanke om att en trygg miljö på gården är en viktig faktor för att locka dit tjejer. För att uppnå detta har man få men strikta regler som man håller hårt på och som ska följas av alla, inklusive personalen. I stora drag handlar reglerna om att alla ska kunna känna sig accepterade som de är. Man ansåg också att de strikta reglerna bör kombineras med värme och kärlek för att kunna legitimeras. Just denna kombination, som vi har valt att kalla för "tough love", uttrycktes av en intervju person som hemligheten bakom verksamhetens framgång med att locka tjejer till gården. Vi anser

att det faktum att alla är lika inför reglerna är ytterligare ett exempel på ett könsneutralt tänkande inom verksamheten.

Vilka faktorer utanför verksamheten kan påverka den jämna könsfördelningen på fritidsgården?

Vi har funnit ett antal faktorer som ligger utanför fritidsgårdens verksamhet som sådan, men som trots det kan påverka könsfördelningen bland deras besökare. Bostadsområdets demografi nämndes som en sådan. Enligt personalen ger området goda möjligheter att locka många tjejer till gården eftersom könsfördelningen hos befolkningen i sin helhet är relativt jämn. Fördelningen mellan svenskar och invandrare är också jämn, vilket personalen ansåg gav dem bättre förutsättningar att få en jämn könsfördelning bland besökarna än andra fritidsgårdar. De kopplade detta till sina tidigare erfarenheter om att det i mer invandrartäta områden ofta är svårt för unga tjejer att få tillåtelse av familjen att besöka fritidsgården. I vår analys tog vi upp ytterligare en möjlig konsekvens av Syltes demografi. Enligt oss kan den mångkulturella sammansättningen bidra till att ungdomarna har en vana av att behöva hantera olikheter, till exempel personer av ett annat kön. Att alla känner varandra sedan tidigare ansågs också vara en bidragande orsak till att ungdomarna accepterar varandra oavsett kön. Detta berodde i sin tur på att majoriteten av gårdens besökare även går eller har gått på samma skola. Att fritidsgårdens lokaler ligger i direkt anslutning till skolan gör att många av ungdomarna även har någon slags relation till personalen redan innan de får börja vistas där vid tolv års ålder. Ett högt antal tjejbesökare är inget nytt fenomen på Syltes fritidsgård och det framkom även en tanke om att tidigare generationers positiva bild av verksamheten kan vara ytterligare en bidragande faktor till att det har förblivit så.

I vår studie framkom att området, i vilket fritidsgården är belägen, kan ha betydelse för könsfördelningen bland besökarna. Dock kan vi se att även arbetsmetoder kan främja en jämn könsfördelning, något all fritidsgårdspersonal kan ta till sig oavsett vilket område man arbetar i. Att arbeta för ett könsneutralt tänkande i sitt arbete, samtidigt som man ser till att ett tjejperspektiv är centralt i verksamheten, visade sig vara ett bra arbetssätt för att få en jämn könsfördelning. Denna information kan också vara till nytta för socialarbetare och de beslutsfattare som är med och utformar fritidsgårdars arbete.

För att återknyta till uppsatsens bakgrund anser vi att vi utifrån samtal med fritidsgårdens personal har fått en inblick i de förutsättningar som ungdomarna i området lever under. Enligt oss hade det sannolikt varit svårare att få en så tydlig bild av detta om man som myndighetsperson försökt få fram denna information genom samtal med ungdomarna. Vi anser att fritidsledarna genom sina relativt neutrala relationer till ungdomarna också har bättre förutsättningar än socialarbetare att få inblick i deras vardagliga liv. Då ungdomarna möter oss som socionomer är det ofta i sammanhang där det lätt kan upplevas som att det ställs mer krav. Den asymmetriska maktrelationen blir sannolikt också mer påtaglig i ett sådant sammanhang. Som socionomer skulle vi i många fall ha nytta av fritidsledarnas insyn i ungdomarnas liv, till exempel skulle värdefull generell information om bostadsområden och ungdomarna som lever där kunna inhämtas. Eftersom fritidsgårdens personal spenderar mycket tid i området kan de troligtvis också ge en mer rättvisande bild av det än någon som besöker det vid enstaka tillfällen. På så sätt skulle fritidsledare också kunna bidra med värdefull information till den samhällsplanering som ligger på socialtjänstens ansvar.

Vissa delar av vår uppsats resultat och analys har vi funnit svåra att koppla till våra frågeställningar. Dock anser vi att de är relaterade till ämnet och har därför valt att inkludera dem. Dessutom anser vi att de skulle kunna utgöra en intressant grund för framtida studier. Det framkom i vår studie att ungdomarna på fritidsgården ifråga inte funderade särskilt mycket kring genusnormer, något som vi kopplade till senmodernitet och samhällets utveckling. Kan det vara en ny trend i det senmoderna samhället att unga funderar mindre över genusnormer än tidigare? De tecken vi fann på att fritidsgårdar eventuellt skulle kunna påverka ungdomars KASAM i positiv riktning skulle kunna vara intressant att titta närmare på. Dock ligger det inte inom vår uppsats ramar att undersöka detta närmare och ämnet kan därför lämnas till framtida studier. Vidare skulle en intressant ingång i nya studier vara att tydliggöra eventuella skydds- och riskfaktorer som det innebär att vistas på fritidsgårdar. Finns det någon skillnad i tendenser att hamna "utanför" i samhället mellan ungdomar som går på fritidsgård och de som inte gör det? Enligt oss finns det många intressanta och viktiga uppslag inom detta område för socionomer att studera, då vi märkt att ämnet är relativt utforskat utifrån ett socionomperspektiv.

7. REFERENSER

7.1 LITTERATUR

Antonovsky, Aaron (2005): *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och Kultur.

Baier, Matthias/Svensson, Måns (2009): *Om normer*. Malmö: Liber AB.

Barlebo Wenneberg, Sören (2001): *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber.

Berggren, Leif (red)(2000): *Fritidkulturer*. Lund: Studentlitteratur.

Börjesson, Agnes (1998): *Flickorna och frigörelsen – Forskning om flickor och arbete med tjejprojekt*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Carlson, Åsa (2001): *Kön, kropp och konstruktion – En undersökning av den filosofiska grunden för distinktionen mellan kön och genus*. Eslöv: Symposion.

Cederborg, Ann-Christin (2005): *Att intervjua barn – en vägledning för socialsekreterare*. Stockholm: Allmänna barnhuset.

Connell, R.W (2003): *Om genus*. Göteborg: Daidalos AB.

Giddens, Anthony (1996): *Modernitetens följder*. Lund: Studentlitteratur.

Johansson, Helena (2006): *Brist på manliga förebilder – Dekonstruktion av en föreställning och dess praktik*. Göteborg: Intellecta Docusys (Göteborgs Universitet)

Josefson, Helena (2005): *Genus – Hur påverkar det dig?* Stockholm: Natur och Kultur.

Kahlin, Linda (2008): *Sociala kategoriseringar i samspel: Hur kön, etnicitet och generation konstitueras i ungdomars samtal*. Vällingby: Elanders.(Stockholms Universitet)

Kvale, Steinar (2009): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lindgren, Simon (2007): *Sociologi 2.0 – Samhällsteori och samtidskultur*. Malmö: Gleerups.

Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (red)(2005): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Magnusson, Eva (2002): *Psykologi och kön*. Stockholm: Natur och kultur.

Sernhede, Ove (1996): *Ungdomskulturen och de Andra – sex essäer om ungdom, identitet och modernitet*. Göteborg : Daidalos.

7.2 ÖVRIGT

Forskningsrådsnämnden (1998): *Röster om KASAM – 15 forskare granskar begreppet känsla av sammanhang*. Uppsala: Ord och vetande AB.

<http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2001:453> (8/4 kl 13.45)

8. BILAGOR

BILAGA 1

ETIKBLANKETT

Vi är två studenter som studerar vid socionomprogrammet på Göteborgs Universitet. Vi är nu inne på vår sjätte termin på utbildningen och det är dags för oss att skriva en så kallad C-uppsats. En C-uppsats är en slags kort vetenskaplig undersökning och vi har bestämt oss för att undersöka hur arbetet med genuspositioner (könsroller) på en fritidsgård kan påverka ungdomarna som besöker den. Både personal och besökande ungdomar på fritidsgården kommer att intervjuas och undersökningen beräknas vara färdig i slutet av april 2010.

C-uppsatsen är en obligatorisk del av vår utbildning och den färdiga studien och dess resultat kommer att presenteras för våra lärare och de andra studenterna i vår klass. En C-uppsats räknas som en offentlig handling och kommer därför dessutom att publiceras på internet, dels på Universitets hemsida men även på portalen www.uppsatser.se efter att den godkänts av ansvariga på Universitetet. Vi kommer dock att arbeta för att alla som deltar i vår studie ska få vara anonyma, namn och andra uppgifter som skulle kunna leda till att någon deltagare skulle kunna identifieras kommer i mesta möjliga mån att uteslutas i vår rapport. Total anonymitet är dock svårt att garantera eftersom personal och ungdomarna sannolikt kommer att vara medvetna om vilka personer som deltagit. Deltagandet är helt frivilligt och man har möjlighet att när som helst meddela oss om man eventuellt skulle vilja avbryta sitt deltagande.

När studien är färdig och godkänd kommer en kopia av studien att skickas ut till fritidsgården som deltagit i studien. Våra kontaktuppgifter finner ni längst ner på denna blankett. Ni är varmt välkomna att kontakta oss om ni har några frågor!

Tack för visat intresse!

Malin Henriksson & Tim Lindell

BILAGA 2

Intervjuguide – Personalen

INTERVJUPERSON

- **Ålder?**
- **Utbildning?**
- **Erfarenhet?**

FRITIDSGÅRDENS ARBETSSÄTT

- **Hur upplever du att ungdomarna diskuterar könsidentitet/-roller?**
 - Med er/varandra?
 - Hur ser diskussionerna ut?
 - Kan du urskilja några specifika genusnormer i diskussionerna? Hur se de i sådana fall ut?
 - Hur bemöts dessa diskussioner?
- **Upplever du att det finns någon tanke kring genuspositioner vid inköp av material till fritidsgården? (Böcker, spel, filmer, mm)**
 - Om ja, hur ser dessa tankar ut?
 - Om nej, vad beror detta på?
- **Finns det några specifika aktiviteter där genuspositioner tas upp med de unga?**
 - Om nej, är det ett medvetet val?
 - Om ja, hur/vad?
 - Vad är ert syfte med arbetet kring genuspositioner?
 - Vilka värderingar kring manligt och kvinnligt försöker ni som personalgrupp förmedla till ungdomarna?
 - Vad upplever du som positivt respektive negativt med detta arbete?
- **Av vilken anledning tror du att ungdomarna väljer att vara med i de könsspecifika aktiviteterna?**
- **Hur tror du att ert arbete kring genuspositioner påverkar ungdomarna?**
 - Påverkas killar och tjejer på samma sätt?
 - Hur (*om det finns*) påverkar tjejaktiviteter killarna/ killaktiviteterna tjejerna?

- **Har ni sett några resultat av ert arbete kring genuspositioner?**
 - Om ja, vad?
 - Om nej, finns det något man skulle kunna ändra för att nå resultat?

FRITIDSGÅRDENS PERSONAL

- **Hur reflekterar du kring genuspositioner i ditt vardagliga arbete?**
- **Finns det något speciellt du, i ditt arbete, försöker förmedla till de unga?**
 - Om ja, vad?
 - På vilket sätt anser du att det är viktigt?
- **Hur upplever du att frågor kring genuspositioner diskuteras personalen emellan?**
- **Hur upplever du att ämnet kring genuspositioner prioriteras inom verksamheten?**

AVSLUTANDE FRÅGA

- **Upplever du att arbetet med genuspositioner på er fritidsgård skiljer sig från/liknar arbete på andra fritidsgårdar i staden?**
 - På vilket sätt?

BILAGA 3

Intervjuguide – Besökare

BESÖKARE PÅ GÅRDEN

- **Brukar ni fundera över vad som är typiskt killigt resp. tjejigt?**
 - Om ja, vad tänker ni då?
 - Om nej, vad tror ni det beror på?
- **Brukar ni prata om vad som är typiskt tjejigt resp. killigt här på gården?**
 - Om ja, vem pratar ni med?
(Om med personal) Vad svarar de då?
 - Vad brukar ni säga då?
 - Om nej, hur kommer det sig?
- **Tycker ni att det kan vara bra/viktigt att diskutera vad som är kvinnligt och manligt?**
 - Varför/ varför inte?
 - Hur hade det varit om personalen pratat mer eller mindre om ämnet?
- **Vad tror ni att den jämna könsfördelningen bland besökarna på fritidsgården beror på?**
 - Att det inte är så på andra fritidsgårdar?
- **Anser ni att det finns lika mycket att göra för tjejer resp. killar på gården?**
- **Upplever ni att tjejer och killar bemöts på samma sätt av personalen?**
 - Om ja, vad tycker ni om det?
 - Om nej, vad tror ni att det beror på?

FRITIDSGÅRDENS AKTIVITETER

KÄRLEKSVECKAN

- **Hur kom det sig att ni valde att vara med på kärleksveckans aktiviteter?**

- **Pratar man något om vad som är typiskt tjejer resp. killar under denna vecka?**
 - Om ja, vad?
 - Om nej, hur hade det varit om man hade gjort det?
- **Hur påverkades ni av temaveckans aktiviteter?**
- **Vad tycker ni att det finns för mening med att ha sådana temaveckor?**
- **Vad tycker ni om att det inte finns några aktiviteter för bara tjejer/bara killar på gården?**
 - Finns det något positivt resp. negativt med sådana aktiviteter?
 - Finns det något man skulle kunna prata om ifall det fanns sådana aktiviteter som man inte kan prata om på gården nu?
 - Hade ni valt att delta om det fanns några sådana aktiviteter?

UTAN GÅRDEN

- **Brukar ni prata om vad som är typiskt killar resp. tjejer någon annanstans än på fritidgården?**
 - Om ja, var?
 - Om nej, hur vore det om det fanns ett annat ställe för sådana diskussioner?
- **Hur hade det varit om man inte kunde gå till gården och prata med andra om sina funderingar om killar och tjejer?**